

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

De strijd tegen de slang vraagt om inzet van heel het volk van God

1 Samuël 11, 2-13

De Ammonieten hebben met Israël nog een appeltje te schillen. Ze zijn nog niet vergeten hoe ze door dit volk o.l.v. Jifta zijn afgetuigd (Richt. 11, 30-33). Nu slaat het uur van de wraak.

Maar het is een wraak van satanisch gehalte. Nahas betekent 'slang'. En menig uitlegger brengt deze naam in verband met de oude slang, die in het boek Openbaring duivel en de satan wordt genoemd. Want Nahas is vervuld van een gloeiende haat tegen het volk van God. Hij wil het voor heel de wereld voor aap zetten. Het is hem er uitdrukkelijk om te doen om een smaad te leggen op heel Israël (vs. 2). In Jabes wil hij heel Israël belachelijk maken. Dat is satanisch!

Mogen de inwoners van Jabes heel Israël dan ook te hulp roepen? Je gaat je gang maar, zegt Nahas. Hij gaat er kennelijk van uit, dat het volk toch niet in staat is om een vuist te maken. En dat zal de schande voor Israël nog eens zo groot maken.

Hij lijkt gelijk te krijgen. Het is met Israëls weerbaarheid en daadkracht miserabel gesteld. Want de reactie op hun boodschap is teleurstellend. We lezen in vs. 4 dat het gehele volk zijn stem verhief en weende. Natuurlijk slaat dat allereerst op de bevolking van Gibeon, dat in het begin van dit vers vermeld wordt. Maar de manier van zeggen doet vermoeden, dat dit klagen kenmerkend was voor heel Israël.

Tot meer lijkt het volk niet in staat. Ach en wee roepen, de handen wringen - maar daden blijven uit. Het is niet best met de kerk als ze zo'n beeld vertoont. Van een klagen christenheid gaat weinig uit. Toch valt die neiging ook vandaag op te merken. Ook vandaag roepen christenen ach en wee als de kerk en het geloof in God wordt aangevallen of met duivelse spot belachelijk wordt gemaakt. En we leven immers in een tijd, waarin dit steeds meer hatelijk gebeurt! De geest van Nahas, de oude slang, waart ook vandaag rond om het volk van God te bespotten.

En eerlijk gezegd gaven we er ook nogal eens aanleiding toe. Hoe rollen we meer dan eens als chris-

DOOR
J. C. SCHAEFFER
EMMELOORD

tenen al vechtend over de straat. Twisten binnen kerken of christelijke organisaties worden herhaaldelijk onder het oog van een groot publiek uitgevochten. En we lezen elkaar over en weer meermalen de les op een wijze die teveel herinnert aan de geschiedenis van Richt. 19-21. Dat maakt ons natuurlijk enorm zwak tegenover de buitenwacht en tot een gemakkelijke prooi voor hun kritiek.

Maar daarom hoeven we nog niet in onze schulp te kruipen. Zeker niet als de kritiek met name bedoeld is om de kerk en de Héer van de kerk belachelijk te maken. Als dat de mentaliteit is, dan heeft de wereld ongelijk, wát ze ook zegt! En dan is het niet juist om als een geslagen hond met de staart tussen de poten af te druipen.

Als Saul na zijn werk van die dag thuis komt van het land en hij hoort wat er aan de hand is, dan is zijn reactie volkomen anders! We krijgen niet de indruk, dat de mannen van Jabes speciaal voor Saul naar Gibeon gekomen zijn. Dat Israël inmiddels een koning heeft, is mogelijk nog niet doorgedrongen tot deze stad in het grensgebied aan de overkant van de Jordaan. De inwoners van Gibeon heb-

ben hen blijkbaar ook niet wijzer gemaakt op dit punt. Want anders zouden de boodschappers toch wel naar de koning hebben gevraagd. Nu moet Saul hun boodschap van anderen horen (vs. 5). In Gibeon moet men duidelijk nog wennen aan de gedachte, dat Saul, de boerenzoon, inmiddels koning is. Dat de inwoners van Jabes juist ook naar Gibeon komen, heeft ongetwijfeld vooral te maken met de bloedbanden tussen deze plaatsen (zie vorige week).

Als Saul dus bij zijn thuiskomst hoort, wat er gaande is, grijpt de Geest van God hem aan en hij ontsteekt in hevige toorn (vs. 6). Toornt hij tegen de aanranding van Gods volk en dus van de Naam en de eer van God door dat serpent van een Nahas? Of tegen de klagerige besluiteloosheid van het volk?

Beide is mogelijk. Voorlopig zoekt zijn toorn zich een uitweg in het onmiddellijke slachten van zijn runderen.

Saul weet: nu is het de tijd om zich los te rukken van zijn oude beroep en definitief het koningschap over het volk van God te aanvaarden. En hij begint zijn koningschap in een vlag van toorn. Van heilige toorn! Toorn onder invloed van de Geest van God. Hij maakt zich verschrikkelijk kwaad, omdat men Gods volk en daarin God zelf te na komt. Dat neemt Saul niet!

Ik denk, dat het niet goed met ons is als we om zulke zaken niet meer woedend kunnen worden. Wanneer we er niet heet of koud meer van worden, wat er ook over God en de kerk gezegd wordt. Of wanneer we alleen maar klagerig ons hoofd schudden en ons verder koest houden.

Saul bezweert Israël met hem op te trekken. Met hem en Samuël. Saul is er zich van bewust, dat zijn naam alleen nog niet genoeg gezag heeft. Vandaar dat hij steunt op de autoriteit van Samuël (vs. 7).

Inhoud

- 305 Ds J. C. Schaeffer,
De strijd tegen de slang
vraagt om inzet van heel
het volk van God.
- 306 Ds H. J. van der Kwast,
Op de synode van de Chr.
Gereformeerde Kerken (2)
- 307 W. van 't Spijker,
Chaim Potak
- 308 T. Hoekstra,
De dichter Revius (5)
- 309 H. J. Bosch,
Mijn naasten eer en goed
gerucht ...
- 310 Liturgische Werkgroep,
Het Liedboek
- 310 P. C. van Wijk,
Terloops ...

Zijn oproep maakt enorme indruk. De schrik des HEEREN valt op het volk.

Daarover sprak de Bijbel al eerder, maar dan als de schrik die de heidenen verlamde, zodat ze geen stand konden houden voor Israël (Ex. 23, 27; Deut. 2, 25). Hier is die schrik kennelijk nodig geweest om binnen Israël zelf alle tegenstand tegen Sauls oproep te breken! En zo krijgt Saul de beschikking over een grote legermacht. In een verrassend tempo, binnen 'n week, is Saul in staat de niets vermoedende Ammonieten compleet te overrompelen. En de smaad, die Nahas Israël wilde aandoen, komt neer op zijn eigen hoofd. De slang, deze althans, wordt de kop vermorzeld.

Maar wat is nu het meest verblijdende in deze geschiedenis? Niet allereerst dat de vijand de kous op de kop heeft gekregen. Maar vooral de verandering die bij deze gelegenheid binnen het volk heeft plaats gevonden. Dat ze uitrokken als één man (vs. 7). Als één man! Alsof er nooit een schanddaad in Gibeon heeft plaats gevonden. Alsof er nooit een strijd op leven en dood heeft gewoed tussen de elf stammen en de ene stam Benjamin. Ze trokken op als één man, nota bene onder leiding van een Benjaminit, uit Gibeon nog wel! Ze trokken als

één man naar Jabes, dat ze destijds zo hard en wreed geslagen hadden - maar nu om hulp te bieden. Want Jabes hoort bij Israël! Wie Jabes aantast, tast Israël aan - tast Gods volk aan. Als één lid lijdt, lijden alle leden mee!

Kijk, zo maakt God het verleden levend om het te overwinnen! En

waar de weg onvindbaar scheen, mocht Israël opnieuw beginnen. Wat een verblijdende eenheid! Een eenheid die sterk maakt en de vijand overwint.

Ja, dat soms eerst de schrik des HEEREN op Gods volk moet vallen, voor het zijn verdeeldheid overwint en de geleerden sluit in de

strijd tegen de slang! Laten we ons toch scharen achter onze Koning, die zich zelf liet slachten als een lam en voortdurend zijn boodschappers rondzendt met zijn lichaam en zijn bloed, waarmee Hij onze eenheid met God en met elkaar tot stand bracht!

reformeerde belijdenis verschil van inzicht, ook binnen onze kerken.

Wanneer in gesprekken over de zaak die ons bezig houdt wordt opgemerkt dat er Ned. Geref. Kerken zijn waar men de vrouw in het ambt heeft gesteld, kunnen we dit niet ontkennen; wel tot zijn proporties terug brengen, namelijk, dat het zich maar in enkele kerken voordoet.

Het zijn kerken die het akkoord niet hebben aanvaard en zonder de zusterkerken er in te kennen tot deze ingrijpende verandering zijn gekomen.

Is men hier niet over de grenzen van het kerkverband gegaan werd mij in het buitenland gevraagd.

Persoonlijk ben ik van mening dat kerken die op deze wijze handelen zich van de zusterkerken vervreemden en als dit navolging gaat vinden zullen we ons ernstig moeten beraden op de vraag wat het kerkverband voor deze kerken en voor ons inhoudt.

Zo'n bezinning klemmt te meer daar ter chr. geref. synode dankbaarheid is uitgesproken voor de bereidheid van onze kant om bij een vereniging *het akkoord te vervangen door de kerkorde van de Chr. Geref. Kerken*.

Zulke toezeggingen kunnen we niet vrijblijvend doen want ze verplichten ons kerkelijk naar elkaar toe te leven.

Hoezeer het ons ernst is in het streven naar eenheid blijkt ook uit een zinsnede uit de brief, door het moderamen van de landelijke vergadering van *Enschede*, gericht aan de Chr. Geref. Synode:

„Intussen kunnen wij u niet verhehlen dat er in onze besprekingen een ondertoon van teleurstelling viel te bespeuren over het feit dat er niet meer voortgang was in het gesprek tussen Deputaten en Commissie. Wij zouden graag uw reactie op het perspectief, opgesteld door de land. verg. van Breukelen 1981/82 willen vernemen. Onze vergadering hecht daar grote waarde aan en het is haar bekend, dat verscheidene plaatselijke Ned. Geref. Kerken reeds uitspraken deden in de daarin beschreven richting.”

Het „perspectief” was een klemmende oproep aan de Chr. Geref. en Ned. Geref. Kerken elkaar te aanvaarden. (De tekst in de Akta Breukelen)

„Het spijt de commissie”, aldus het rapport ter synode in Den Haag, „dat wij nog niet de hoopvolle woorden en gedachten van Breukelen tot de onze kunnen maken. De situatie en de ontwikkelingen waarin de samensprekingen en contacten zich op dit moment bevinden geven daar helaas te weinig reden voor.”

Aan beide kerken de taak duidelijk te maken dat het streven naar kerkelijke vereniging ons ernst is en wij bereid zijn zo nodig offers te brengen voor de goede zaak.

Op de synode van de Christ. Gereformeerde Kerken (2)

Het was geen onverdeeld genoegen om in het jaar 1983 op de synode van de Chr. Geref. Kerken te Rotterdam de behandeling mee te maken van het rapport over de verhouding tot onze kerken.

Vóór de discussie was er op gewezen dat onze kerken sinds jaren de a.s. dienaren van het Woord adviseren de opleiding aan de Theol. Hogeschool in Apeldoorn te kiezen met als gevolg, dat een jaarlijks toenemend aantal predikanten daar onderwezen is o.a. in de „predik-kunde”. Dit heeft niet kunnen verhinderen dat er in de discussie veel klachten over de prediking in onze kerken werden geuit.

Daarnaast waren er aanmerkingen op ons akkoord voor kerkelijk samenleven. In het rapport van de commissie ter synode en in de besluitvorming werden de puntjes op de i's gezet.

Het wekte bij ons wat irritatie en er waren momenten waarop je de indruk kreeg dat onze kerken het moesten ontgelden wegens verdeeldheid in chr. geref. kring.

Op weg naar de synode van Den Haag in september j.l. vroegen we ons af of het een *herhaling* van 1983 zou worden.

Er hebben zich in de Chr. Geref. Kerken de laatste jaren spanningen voorgedaan, die veel aandacht kregen in de pers, zodat ieder kan weten dat de synode voor moeilijke beslissingen komt te staan.

De moeite is niet veroorzaakt door de samenwerking met onze kerken. Ik was daarom bijzonder benieuwd naar de reacties op de synode over samenwerking tussen de kerken in het perspectief van een éénwording.

In het rapport dat door deputaten voor de eenheid was uitgebracht was duidelijk dat de opdracht van de vorige synode strikt was uitgevoerd en onze deputaten stevig aan de tand zijn gevoeld over de prediking, akkoord van samenleven enz.

Ter synode werd ons het rapport overhandigd dat commissie IV (praeses ds K. J. Velema, rapporteur ds J. van Dijken) ter voorbereiding van de besluitvorming had opgesteld.

Treffend was dat de commissie een *milde beoordeling* gaf van ons kerkelijk leven en het voortzetten van de contacten hartelijk aanbeval.

Ook in dit rapport wordt gewezen op de noodzaak het gesprek over de prediking voort te zetten, maar dit gebeurt in een positieve benadering.

Als het gaat over vragen rond „de vrouw in het ambt” e.d. „menen wij dat deze zaken allereerst een

DOOR H. J. VANDER KWAST HEERDE

zaak van de Ned. Geref. Kerken zelf zijn in haar kerkelijke vergaderingen. *Er mag vertrouwen zijn*, dat kerken die willen leven naar Schrift en belijdenis *hierin juist zullen handelen*, wel meent de commissie dat het tot de taak van deputaten hoort, de ontwikkeling rond deze zaken in de Ned. Geref. Kerken aandachtig te blijven volgen en zo nodig hierover met de commissie van de Ned. Geref. Kerken te spreken. Met blijdschap en dankbaarheid las uw commissie dat opnieuw werd gewezen op de bereidheid van de Ned. Geref. Kerken om bij een vereniging het Akkoord van kerkelijk samenleven te vervangen door de kerkorde van de Chr. Geref. Kerken, aldus de commissie.

Bij de bespreking van het rapport werd niet zo veel kritiek op onze kerken geuit als in 1983.

In het algemeen stelde men zich bescheiden op.

Wel werd als bezwaar ingebracht dat er Ned. Geref. Kerken zijn waar kinderen aan het Avondmaal worden toegelaten, maar de rapporteur ging niet in op incidentele zaken.

Het werd geen herhaling van 1983 en dit is een *bemoediging* op de moeizame weg tot elkander.

Intussen is met de vertrouwensvolle woorden over incidentele zaken en het Akkoord van kerkelijk samenleven een wissel op onze kerken betrokken die ons bezig moet houden.

Het is geen aangename zaak onze kerken te vertegenwoordigen in binnen- of buitenland en de broeders te verzekeren dat er een akkoord van kerkelijk samenleven is aangenomen, terwijl er kerken zijn die een binding niet aanvaarden.

Het is niet zo moeilijk duidelijk te maken dat gezien het feit dat onze kerken twee maal onder het juk van synodale heerschappijvoering zijn doorgegaan er onder ons weerstanden waren en zijn tegen het aanvaarden van een nieuw kerkverband.

Op de Landelijke Vergadering van Breukelen is door de overgrote meerderheid van kerken het akkoord voor kerkelijk samenleven aanvaard.

Maar in de zgn. pré-ambule is uitgesproken dat *het al of niet aanvaarden van het kerkelijk akkoord* geen oorzaak van breuk en verwijdering mag zijn tussen gemeenten die één zijn in geloof en belijden.

Hierin is duidelijk dat ons streven is alle kerken die in de zestiger jaren verstoten zijn, bijeen te houden, om samen een weg uit de verstrooiing te zoeken.

Wie de geschiedenis van onze kerken kent begrijpt dan wel dat wij de banden met de kerken, die het akkoord van samenleven niet aanvaarden, willen bewaren.

Maar dan wordt ons gevraagd waar de grenzen van die aanvaarding zijn.

Er is een *grens aangegeven* in de omschrijving: *gemeenten die één zijn in geloof en belijden*.

Maar dan zijn we er nog niet en de kerken zullen zich hierover moeten beraden want er wordt *in binnen- en buitenland op toezien hoe het akkoord van samenleven gaat functioneren*.

De laatste jaren wordt er b.v. veel gesproken over de vragen rondom de vrouw in het ambt.

Daarover is in de kerken van ge-

EX LIBRIS

De dichter Revius (5)

DOOR T. HOEKSTRA - ZWOLLE

Langzamerhand moeten we toewerken naar een einde van deze reeks over Revius. Mijn bedoeling is vandaag nog wat te zeggen over zijn geestelijke poëzie en enkele gedichten over te nemen waarvan ik hoop dat ze zullen „overkomen” zoals dat tegenwoordig heet. De volgende en voorlopig laatste keer kunnen we ons dan nog bezig houden met vaderlandse gedichten van Revius.

Eerst krijgt u nu enkele gedichten die betrekking hebben op de ambten in de kerk. We beginnen maar met dat over de dominee, Revius zet het zelf ook voorop:

Predikant

Zult gij wezen predikant,
Wacht uw beurt van hoger hand.
Zet laat-dunken aan een kant.
Biddet God gedurig, want
Hij moet kweken wat gij plant.
Voor de waarheid houdt stand,
Waarheid is een edel plant.
Strengelt vast der liefde band,
Liefde toch de krone spant.
Ziet gij een geveinsde kwant,
Dreigt hem met der hellen brand.
Die in openbare schand'
Leven, uit de kudde bant.
Van den wolve aangerand,
Toont hem dapper uwen tand.
Volget niet des werelds trant,
Of gij wordet overmand.
Bouwet nimmer op het zand,
Maar op Christus die u zand.
Weest zo doende predikant.

Ouderling

Zult gij wezen ouderling,
Zelf u niet in en dring.
Oordeelt recht van alle ding,
Van de lere zonderling. (in het bijzonder)
Vrede is een vaste ring,
Houdet vrede onderling.
Onderwijst den nieuweling,
Dat hij niet te rugge spring.
De godlozen heftig dwing
En met haar u niet verming.
De bedroefden troost aanbring.
Weest de zwakken niet te string,
Denkt hoe Christus ons om-ving,
Toen hij aan den kruise hing
En Hij in zijn schoot ontving
't Schaapken dat er dolen ging.
Tegen goede ordening
Niet en worstel noch en wring.
Acht uw leraars niet gering.
Weest zo doende ouderling.

Diaken

Zult gij wezen een diaken
En Gods zegeninge smaken,
Neemt in goed doen uw vermaken.
Alle sturigheid wilt staken, (norsheid)
Weest van minnelijke spraken.
Laat haar nood uw harte raken,
Die de middelen ontbraken.
Spijst de hongerige kaken,
Drenkt ze die van dorste blaken,
Troost die naar de adem snaken, (happen)
Helpt de naakte onder 't laken,
En de vreemde onder daken.
Luiaards laat u niet genaken,
Welker vingers zijn als haken
En haar harten God verzaken.
Zijt getrouw voor alle zaken,
Past goed rekening te maken, (zorg ervoor)
Willet bidden ende waken,
Godes loon hebt voor een baken,
Weest zo doende een diaken.

Het is niet zo zeer omdat ik onder de indruk ben van de literaire prestaties die Revius hier levert, dat ik deze „gedichten” overneem, maar in een blad als Opbouw zijn ze toch wel een beetje op hun plaats. In een bloemlezing zult u ze niet zo gauw aantreffen en wie weet, kunnen ze nog eens dienst doen bij de bevestiging van ambtsdragers! Alhoewel, het is misschien toch beter ze dan maar in kleinere kring voor te lezen en niet tijdens een kerkdienst. Op een kerkeraadsvergadering bij voorbeeld? Een glimlach of een licht gegrinnik kan heel bevorderlijk zijn voor de sfeer. Het is maar een gedachte van me, maar wie weet wat iemand er nog aan kan hebben. Lees Opbouw en je steekt nog eens wat op!

Er zijn nog twee gedichten waarvoor ik vandaag uw aandacht wil vragen. Het eerste is:

Aanvechting

Ik heb om Uw genad' o grote God, gebeden,
Maar och, Gij hebt ze mij in mijnen druk ontzeid.
Ik heb geroepen om Uw milde goedigheid,
Maar heb ze niet gevoeld in mijn ellendigheden.
Ik heb om Uwe liefd' geworsteld en gestreden,
Maar hebbe te vergeefs daar lange naar gebed.
Ik hebbe dik gezocht uw mededogendheid,
Maar en verneem ze niet tot op de dag van heden.
Hoe licht kon Uw gena bekeren mijn gemoed,
Uw liefd' en goedigheid mij trekken tot het goed'.
Uw mededogendheid van 't kwade mij bevrijden.
Eilaas, wat zeg ik, Heer! Dewijl mijn harte tracht
Naar uwe zoetigheid, zo heeft daarin gewracht
Uw goedheid, Uw gena, Uw liefd', Uw medelijden.

(Toelichting: gebed naar = gewacht op; dik = dikwijls, dewijl = omdat; zoetigheid = goedertierenheid, genade; gewracht = gewerkt.)

Dit gedicht is waard meer dan één keer gelezen en overdacht te worden. Het is ook echt een gedicht van een herder en leraar die de christen pastoraal onderwijst en troost. Die „ik” in het gedicht is iedereen die met dit probleem worstelt, en wie kent géén aanvechtingen? Wat Revius hier schrijft, zou één grote steun kunnen zijn voor mensen zoals Maarten 't Hart die beschrijft in zijn laatste roman, „De Jacobs ladder”, de tobber, de mensen van de „zwarte-kousen-kerk”. „Ben ik wel uitverkoren?” Dat is daar de grote vraag en in de meeste gevallen blijft het antwoord uit, of is het negatief. (Maar over dat boek krijgen we het nog wel.) Natuurlijk kende Revius als theoloog het werk van Calvijn en van zijn opvolger in Genève, Beza. En juist Beza heeft de gelovige die worstelt met de vraag van de uitverkiezing, geholpen door te wijzen op de resultaten van de wedergeboorte: het besef van onze zonden drukt ons neer, wij willen die zonde ook niet verder, wij bidden om Gods genade en hulp en dat is op zichzelf al een bewijs dat God met ons bezig is, dat Hij ons

De laatste tijd trekt de Amerikaanse joodse schrijver Chaim Potok sterk de aandacht. Enige tijd geleden vertoonde de EO de verfilming van zijn eerste boek, „The Chosen”. En zijn nieuwste boek, „Davita's harp”, staat al maanden hoog genoteerd op de lijst van meestverkochte Engelstalige literatuur. Waarom iets over Potok in „Vrede over Israël”? We doen dat speciaal met het oog op jongeren. Een nieuw schoolseizoen is zojuist begonnen. Literatuurlijsten moeten worden samengesteld. Het is belangrijk, dat een boek de moeite waard is. En het is plezierig, als het boeiend geschreven is en gemakkelijk leest. Aan die voorwaarden voldoet Potok. Bovendien - en daarom besteden we aandacht aan hem in dit blad - beschrijft hij het jodendom van binnenuit. Wie zijn boeken leest, maakt kennis met het levende jodendom, en gaat iets van die heel eigen wereld verstaan. Dat alleen al maakt het belangrijk die boeken te lezen in een tijd, waarin het onkruid van het antisemitisme weer hoog opschiet!

Mevrouw W. van 't Spijker uit Apeldoorn was bereid op papier te zetten, waarom zij door Potok geboeid geraakt is en via Potok zich is gaan interesseren voor het jodendom.

Chaim Potok

In de tijd dat de film „The Chosen” draaide, begon ik met het lezen van de boeken van Chaim Potok. Eerst één, en daarna steeds gulziger, zijn andere boeken. En waarom? Ja, waarom raak je in de ban van een schrijver? Ik denk omdat hij je ergens raakt, je op iets aanspreekt waarop je gevoelig bent, omdat er in zijn boeken dingen zijn die je herkent.

In eerste instantie lijkt het misschien vreemd dat je iets herkent in boeken, die spelen in een orthodox-joods milieu in New York in Amerika, want als er iets is dat daar ver vanaf staat dan is dat wel mijn leventje hier in Nederland. En, hoezo iets herkennen in boeken die handelen in een orthodox-joods milieu, als mijn kennis ten aanzien van het jodendom in feite niet veel verder reikt dan het besef van het bestaan van farizeeën en sadduceeën ten tijde van de evangeliën, de holocaust tijdens de tweede wereldoorlog en het ontstaan en bestaan van de staat Israël, onderwezen op school tijdens geschiedenisles en besproken in huiselijke kring ten tijde van spanningen aldaar?

En toch, dat iets herkennen in Potoks boeken blijft voor mij een belangrijke aanzet tot het lezen van zijn boeken.

Namelijk het herkennen van ervaringen, heel specifiek voor dat joods-orthodox milieu, die door de beschrijvingen van Potok universeel zijn geworden.

Waarover handelen zijn boeken?

Heel in het kort natuurlijk gaat het in *The Chosen* over het conflict dat optreedt tussen streng chassidische en de wat minder streng orthodoxe richting van het jodendom, gepersonificeerd in Reuven Malter en Danny Saunders tijdens

hun jaren op het college. Kruislings fungeren de vaders van Danny en Reuven als klankbord van de gedachtenstromen die de geschilpunten opwekken.

The Promise is een onafhankelijk te lezen vervolg op *The Chosen*. Danny en Reuven gaan beiden verder op de door hun ingeslagen weg waarin zij elkaar weer tegenkomen rond andere personen.

My name is Asher Lev behelst de strijd tussen de westerse cultuur, m.n. de kunst daarvan en, de joodse orthodoxie.

Asher Lev is de hoofdpersoon die zich dan een weg baant door die joodse traditie naar westerse beschaving en daarbij over een grens gaat.

In *the beginning* beschrijft alle „begin” van een jongen in „the Bronx” in de twintiger jaren, de crisisjaren en de tweede wereldoorlog.

Daarnaast wordt hij zich bewust van wat het voor hem betekent om jood te zijn.

In *The book of lights* zien we de strijd tussen culturen in een tijd van apocalyps.

Afgezet tegen een compleet andere wereld dan het westen, nl. het Korea in oorlog, vijftiger jaren, krijgen tradities nieuwe inhouden.

Zijn nieuwste roman, *Davita's harp*, beschrijft de ontwikkelingen van een meisje, haar moeder en vader tijdens de dertiger tot vijftiger jaren, met daarin de Spaanse burgeroorlog.

Zij ontdekt hoe geloof kan helpen bij het tegemoet treden van de geweldadigheden van het leven.

In *Wanderings*, niet zozeer een roman, geeft Potok een beschrijving van de joodse geschiedenis, vanaf Abraham tot heden.

Overigens geeft Potok in zijn romans bijzonder veel informatie over het jodendom, de joodse ge-

schiedenis, de joodse tradities en de rijkdom daarvan.

Wie is Potok?

Chaim Potok werd in 1929 geboren in New York, studeerde aan een Yeshiva, een joodse school, Engelse literatuur en werd na studie aan het joods theologisch seminarie van Amerika in 1954 rabbijn. Hij behaalde zijn graad in de filosofie aan de universiteit van Pennsylvania in 1965.

Als rabbijn in het Amerikaanse leger diende hij in de Korea-oorlog in 1955-57.

Hij werkte als uitgever, editor, van de „Yewish Publication Society of America”.

Na het publiceren van „The Chosen”, waarvoor hij de Edward Lewis Wallant Memorial Book Award kreeg, wijdt hij zich geheel aan het schrijven.

Hij woont met zijn gezin in Philadelphia.

Botsing van werelden

Potok gebruikt in zijn boeken vaak twee of meer personen waarin de cultuurstrijd/confrontatie gestalte krijgt.

Daardoor krijgt die strijd/confrontatie een menselijk gezicht. De pijn die dat geeft tussen personen maar ook in de figuur zelf wordt zo erg herkenbaar, bijna tastbaar.

Hij zegt in een interview (VN, 25-2-84) over de confrontatie tussen hem en zijn vader, en over dit soort confrontaties in het algemeen: „Op de een of andere manier maken we allemaal dit soort confrontaties van culturen mee. Of met onze ouders of met de wereld, wanneer we opgroeien en onze eigen weg gaan. En het probleem is, wat doe je in zo'n situatie. Het wordt verergerd omdat dat waarmee je wordt geconfronteerd niet goed tegen kwaad is. Dat is op te lossen. Maar het is een confrontatie van 't goede. Mensen die van een bepaalde traditie komen, erin opgroeien en de waarden en de mooie dingen ervan begrijpen, zijn gehecht aan die traditie. Tegelijkertijd ontmoeten ze andere ideeën die van buiten de traditie komen en raken daaraan gehecht, en die twee zijn in tegenspraak met elkaar. Ze botsen. En het probleem wordt een kwestie van kiezen tussen goed en goed, en dat is een pijnlijk conflict. Het is heel moeilijk om een vader van wie je houdt pijn te doen. Het is niet moeilijk om een vader die je haat te verwerpen.”

De pijn die het doet, het schuldgevoel dat je krijgt, na zo'n conflict weet Potok op een zo indringende wijze weer te geven dat je het aan den lijve voelt en ervaart. Zonder zelf te sympathiseren met de strenge orthodoxie weet Potok een warmte voor die orthodoxie te beschrijven doordat hij de waarden ervan doorgeeft. In bovenstaand

citaat zegt Potok ook: „... en de waarden ervan begrijpen...”

Ik denk dat hij daardoor het woord „traditie” ontdoet van zijn betekenis: doodsheid, starheid, en daarvoor in de plaats datzelfde woord laat zien in zijn andere betekenis, nl. zijn betekenis van bescherming biedende kaders, hulp in situaties, op liefdevolle manier. overgedragen van generatie op generatie. Zie *Davita's harp*, en Arthur in *The Book of Lights*.

Potok laat ook zien dat op het moment dat tradities gaan knellen, dat ze dan hun betekenis hebben verloren, ze geven geen steun meer.

De waarde van de traditie

Toch kritiseert Potok ook waarden, of weet ze in ieder geval te relativiseren. Het knappe van Potok vind ik hierin liggen, dat hij desondanks nooit waarden afschrijft of veroordeelt. Hoe voor de hand liggend en vanzelfsprekend is het niet om ogenschijnlijk dode tradities, of tradities, waarvan we nu niet direct de waarden zien, af te doen als ouderwets en achterhaald? Hoe herkenbaar is het niet in deze tijd, waarin verwonderd gevraagd wordt wie er nu nog leeft met tradities. Hoe gemakkelijk oordelen we niet mensen, die in een traditie leven, die wij niet snappen: Staphorst, Marokkanen?

Potok geeft aan, dat tradities bij mensen horen. Daarom gaat hij er zeer behoedzaam mee om. Ik denk, dat dat één van Potok's waarden is. Heel integer laat hij zien, hoe vooral de orthodoxe joden als groep in de Amerikaanse samenleving functioneren. Hij doet dat min of meer vanuit die groep en presenteert die groep met zoveel respect, dat ik wel zou willen, dat hij dat eens voor mij, levend in mijn gemeenschap met haar eigen tradities zou doen.

Maar dat is Potok overvragen. Het christendom komt in zijn boeken nauwelijks aan de orde. De waarde van zijn werk ligt dus niet in zijn gedachten over de verhouding tussen de kerk en het joodse volk, maar in de liefdevolle omgang met de eigen geloofstraditie en gemeenschap.

Dat heeft mij in elk geval op een andere manier leren kijken naar mijn eigen traditie, en heeft me de ogen geopend voor de waarde ervan. En ook de kritische vraag: in hoeverre zijn tradities hulpbiedende factoren: „steunzolen”?

Graag wil ik deze schrijver, deze boeken van harte aanbevelen. Er zijn een aantal boeken in het Nederlands vertaald. Maar in het Engels zijn ze goedkoop en prima te lezen!

W. van 't Spijker

■ Met toestemming overgenomen uit „Vrede over Israël”. Postbus 393, 3900 AJ Veenendaal.

wil redden! Ziehier een stuk gereformeerde dogmatiek dat dichtertlijk verwerkt is tot een steun, een troost voor de mens die ten onrechte bezig is met vragen die hem in wezen niet aangaan. We geloven niet in onze uitverkiezing, we geloven in onze redding door de Here Jezus. En dáárvoor danken we. Dan wordt ons ook duidelijk wat Revius in een ander gedicht als volgt onder woorden brengt:

Het goede dat ik heb, o Heere, is van Dij.
en al wat anders is, dat is helaas van mij.

Ook dat geloof is een gave van God. En dat bewijst dat Hij ons uitverkoren heeft. Maar wat onze eindconclusie mag zijn, moeten we niet als uitgangspunt willen gebruiken!

Het laatste gedicht voor vandaag is het heel bekende:

Hij droeg onze smarten

't En zijn de Joden niet, Heer Jezus, die U kruisten,
Noch die verraderlijk U togen voor 't gericht,
Noch die versmadelijk U spogen in 't gezicht,
Noch die U knevelen en stieten U vol puisten.
't En zijn de krijgslui niet die met haar felle vuisten
Den rietstok of den hamer hebben opgelicht,
Of het vervloekte hout op Golgotha gesticht,
Of over uwen rok saam dobbelden en tuisten. (gokten)
Ik ben 't, o Heer, die U dit heb gedaan,
Ik ben de zware boom die U had overlaan,
Ik ben de taaie streng waarmee gij gingt gebonden,
De nagel en de speer, de gesel die U sloeg,
De bloed-bedropen kroon die Uwe schedel droeg,
Want dit is al geschied, helaas, om mijne zonden.

Toelichting is, denk ik, overbodig. Het gedicht is inderdaad erg bekend, maar ik meen toch dat het in deze reeks niet mag ontbreken. En opnieuw wil ik opmerken dat ook dit geen aanleiding kan zijn om te spreken over de „typisch calvinistische dichter Revius”. Alsof besef van persoonlijke schuld niet juist echt algemeen - (d.i. „katholiek”) christelijk is! Hierbij moeten we het vandaag maar weer laten. Nog even dit: natuurlijk berust een deel van wat ik heb geschreven op wat door anderen is gepubliceerd, maar met opzet heb ik geen wetenschappelijke indruk willen wekken door al die publikaties te noemen. Eén uitzondering wil ik maken: vooral het werk van professor Strengtholt doet naar mijn idee Revius volledig recht. Zijn studies zijn gebundeld onder de titel: „Bloemen in Getsemané”, een uitgave van Buijten en Schipperheijn.

Tot de volgende keer!

Mijn naasten eer en goed gerucht...

Het negende gebod is vaak in het geding. Dat er tal van mensen zijn, die het met de waarheid niet al te nauw nemen is algemeen bekend. Dat er een krant is, die zich ook nog de gereformeerde krant wil en laat noemen, is ook voldoende bekend. Juist deze krant, ja ik bedoel het Nederlands Dagblad, een krant die vooral gelezen wordt in de kring van de vrijgemaakt gereformeerden, geeft weer eens aanleiding om haar berichtgeving eens nader onder de loep te nemen.

Onder de kop: *Zorg om de jongens in Duitsland*, wordt in het Ned. Dagblad van woensdag 10 september 1986 een verslag gedaan van een bezoek aan een Geref. (vrijgemaakt) predikant en een verslaggever van genoemde krant aan de legerplaats Hohne/Langamannshof van de Nederlandse krijgsmacht te W.-Duitsland.

Een plaats waar het COGMA ook Kerken, bezoekt. Ook meereizende

DOOR
H. J. BOSCH
ENSCHDE

geregeld de gezinnen en dienstplichtige militairen, behorende tot de Chr. Geref. en Ned. Geref.

predikanten uit genoemde kerken gingen regelmatig voor in de kerkdiensten van dit garnizoen.

De legerpredikant in dit gebied is ds A. Bakker, Chr. Geref. predikant (vroeger te Hengelo, O.) en wonende met zijn gezin te Bergen Hohne.

We citeren nu uit genoemd dagblad het navolgende:

Ds Krol vraagt hoe het zondags gaat. Zijn de militairen trouw in het houden van samenkomsten, ook op de zondagen als er geen dominee uit Nederland is? Zijn vraag raakt een gevoelige plek. Ze gaan op zondagmorgen wel eens naar de dienst van de legerpredikant (ds A. Bakker dus, citaat van mij, B.) vertellen ze.

Waarom? Omdat je dan toch het gevoel hebt, dat het zondag is, luidt het antwoord. Dat kan ik begrijpen, zegt ds Krol, maar hij is niet tevreden. Draaien jullie dan toch 's middags en 's avonds nog een preekbandje?, vraagt hij. Tuurlijk niet, is de reactie. In Nederland ga je toch ook niet drie keer naar de kerk? Dat kan niet ontkend worden. Ds Krol: „Dat hoeft ook hier niet. Maar als er dan één van de drie moet afvallen, wil ik wel dat dat die oecumenische dienst is, lieden!”

Ze praten er over door. En langzamerhand komt er meer begrip voor het standpunt van de dominee. Eigenlijk vinden ze de preek in de oecumenische dienst maar een „zeikverhaal”. Het gesprek gaat vervolgens over andere onderwerpen. Maar zondagavond na de tweede samenkomst snijdt de dominee de zaak nog even aan. En er worden afspraken gemaakt. Ze zullen weer twee maal per zondag bandjes gaan beluisteren. Ds Krol zegt dat hij blij is dit aan de C.C.G.G. (het contactorgaan van de vrijgemaakte kerk) te kunnen rapporteren.

Dit is een slechte beurt van het Ned. Dagblad. Allereerst wordt voor de woordbediening van een legerpredikant, of hij nu Christelijk Gereformeerd, Ned. Gereformeerd, Hervormd of Gereformeerd synodaal is, doet in dit verband niet terzake, een woord gebruikt, dat men b.v. wel van de VPRO verwacht, maar toch niet in een gereformeerde krant.

Jarenlang heeft men zelf niet aan de geestelijke verzorging van onze jongens in de militaire dienst deel genomen en nu gaat men op een afstand toekijken en op een schandelijke wijze kritiek leveren.

Na veel heen en weer gepraat valt van de kant van de militairen dan het gewraakte woord. Ik kan een dergelijke uitdrukking van een jonge militair nog wel aanvaarden, maar dat dit zonder enige vorm van kritiek, zowel door de dominee als door de verslaggever wordt aangehoord gaat toch alle perken van fatsoen te buiten.

Dat de verslaggever dit woord zelfs nog durft te publiceren is ronduit smakeloos.

En de legerpredikant, die dag in dag uit in de weer is om in de militaire dienst ook aan ongelovigen het evangelie bekend te maken, krijgt een brevet van onvermogen opgespeld.

Zondag 43 van de Heidelberger waarschuwt ons ernstig voor dit kwaad. Niemand lichtelijk en overhoord oordelen of helpen veroordelen... Mijn naaste eer en goed gericht naar mijn vermogen voorsta en bevordere.

Ds Krol en de verslaggever moeten nog maar eens bij zich zelf te rade gaan of ze aan deze criteria hebben voldaan.

Het is niet met een zekere volvoering dat ik dit voorval in de kerkelijke pers ga brengen. Over het algemeen kan men discussies in de kerkelijke pers beter vermijden.

Toch wil ik dit keer een uitzondering maken, vooral bedoeld als waarschuwing aan het adres van onze kerkjeugd.

We weten met elkaar maar al te goed, dat kerkelijke moeiten ook de Chr. Geref. en Ned. Geref. Kerken niet voorbij gaan. Maar met Gods hulp zullen we in eensgezindheid de moeiten echt wel weer te boven komen. Maar we kijken in onze kerken gelukkig nog niet in zelfverheffing op de ander of op andere kerken neer. Een kerk die zo met het evangelie durft om te gaan heeft immers alle recht van spreken verloren.

Is het werkelijk zo gesteld met onze broederschap aan de andere kant van het kerkelijk gordijn?

Zijn we in 17 jaar al zover uit elkaar gegroeid?

Waarom toch elkaar in broederliefde niet opgezocht?

Samen iets gaan betekenen voor de wereld in nood.

Zondag 5 oktober is het COGMA weer te gast geweest op een militaire basis. Ds H. Stolk heeft daar Gods Woord bediend.

Was dit nu een oecumenische dienst? Wees toch eerlijk in de voorlichting, dit was een kerkdienst voor militairen van hoog tot laag, van Ned. Hervormd tot Ned. Geref. en alles wat daar tussen ligt, iedereen was daar van harte welkom om de boodschap van het eeuwig Heil te horen verkondigen. Niet voor 5 à 6 militairen, een groepje van gelijkgezinden, maar een verkondiging DIE HEEL HET VOLK ZAL TEN DEEL VALLEN. We kennen in de militaire dienst geen oecumenische diensten. Er is een Protestantse en Katholieke geestelijke verzorging. En het is het goed recht van iedere Nederlandse staatsburger om daar al of niet aan deel te nemen.

Maar ik ontzeg het Ned. Dagblad het recht om met smakeloze praatjes de Protestantse Geestelijke Verzorging in discredit te brengen.

Het Liedboek

Lied 371

Al meteen aan het begin van dit Lied, eveneens afkomstig van een dichter uit de christelijke oudheid (Prudentius), is het duidelijk dat we ook hier te maken hebben met een morgenlied met de haan in 't middelpunt. „Alleen Prudentius is in zijn gedicht veel verder gegaan dan Ambrosius. De haan is hier niet meer enkel de heraut van de dag, de aankondiger van het dagelijkse leven, maar van het eeuwige leven.” (Comp. p. 835).

In de loop der eeuwen zijn uit de oorspronkelijke, zeer lange, dichtwerken enkele gedeelten gekozen en tot nieuwe hymnen gemaakt: „daarbij zijn strofen en zelfs afzonderlijke regels uit het geheel uitgelicht en weer aaneengeplakt.” Het is een erg primitief gedicht geworden, dat o.i. niet meer past in deze tijd. Blijkbaar is de gedachte dat het oude mystiek beleefd moet worden de opzet geweest om dit lied een plaats te geven.

De melodie van waarschijnlijk vóór-middeleeuwse oorsprong, is goed.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 372

Het thema van dit Lied is hetzelfde als van de beide voorgaande: de tegenstelling licht en duister als duidelijk aansprekend beeld. Hoewel de tekst wel beter is dan van de beide voorgaande liederen (370 en 371) blijft het bezwaar tegen het zwart-wit-schema toch nog bestaan, zij het in mindere mate. De melodie is dezelfde als van lied 371.

Tekst: 2; melodie: 3.

Lied 373

De gedachte die ook in dit Lied weer duidelijk tot uiting komt is de eenzijdige duisternis-licht-visie, zoals die o.m. in strofe 1 wordt verwoord: „God zij geloofd, dat Hij vannacht ons heeft bewaard voor satans macht.” Overigens is de combinatie van strofe 2 en 3 niet duidelijk: de laatste 2 regels van strofe 2 passen niet op deze plaats. Het gedicht is verder wel iets beneden de maat: „doorschijn geheel ons doen, geheel ons zijn” is te veel „rijmachtig” en het woord „spiegelglans” (strofe 3) is niet mooi.

De melodie, een van de 9 in het Liedboek opgenomen zangwijzen, is van de componist Vulpus, wiens kerkliederen „tot de schoonste van alle tijden behoren.”

Tekst: 2; melodie: 3.

Lied 374

De tekst van dit Lied achten we - ook dichterlijk - voor een kerklied aan de lage kant. Zo is b.v. meteen

DOOR LITURGISCHE WERKGROEP

het begin al wat „alledaags”: „De zon gaat op in gouden schijn, laat ons de hemel dankbaar zijn” en evenzo: „weer van ons, trouwe toeverlaat, al wat ons naar het leven staat” (strofe 4). Voorts bevat het lied diverse zgn. „stoplappen”, zoals b.v. in strofe 3: „rondom ons heen in deze nacht” en is te „rijmelachtig” van karakter. Mogelijk heeft een ander te maken met het doel, nl. „om in de behoefte aan liederen die bij gemeenschapelijk dagbegin b.v. op scholen en in dagkampen kunnen worden gebruikt, te voorzien. Ook t.a.v. het voorgaande lied (373) geldt deze opmerking.” (Comp. p. 839). Maar „kinderlijk” betekent o.i. toch niet dat het beneden de maat behoort te zijn. De liederen van o.m. Hanna Lam tonen dit wel voldoende aan.

Kerk en monument

Oude kerkgebouwen vallen onder de zorg van de Dienst Monumentenzorg. Er wordt een wit-blauw bordje aan de deur bevestigd en dan is zo'n kerk een monument geworden. Veel mensen bezoeken een oud gebouw vanwege de historische waarde. En wat de kerkgebouwen betreft, buiten de tijden van de zondagse diensten om zijn er heel wat meer mensen in zo'n kerk te vinden dan tijdens een kerkdienst.

In september 1985 werd de gerestaureerde St. Maartenskerk in Zaltbommel na een grondige restauratie weer in gebruik genomen. Behalve de officiële opening was er o.a. een korenmanifestatie, waaraan alle Bommelse koren meewerkten, terwijl er ook tijd was voor samen-zang. Er kan niet worden gezegd, dat de kerk stampvol was - in zo'n oude kerk is altijd wel ruimte over - maar de belangstelling was heel groot. De meeste aanwezigen kwamen wellicht alleen voor de kerk als monument en voor het prachtige orgel, dat toen wel gebruikt werd, maar nog niet geheel was gerestaureerd.

In een inleidend woord werd echter de nadruk gelegd op het feit, dat de St. Maarten niet alleen bezienswaardig is, maar eeuwenlang betekenis heeft gehad als Godshuis. En die betekenis stond in de zang die avond centraal.

Het Rooms-Katholieke kerkkoor liet Gregoriaanse zang horen: 'De mus vindt een woning en de tortel een nest waar zij haar jongen kan leggen. Zo vind ik uw altaren,

De buitengewoon mooie melodie staat ver boven de tekst van dit lied.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 375

Zowel naar inhoud als vorm is dit Lied vergelijkbaar met het voorgaande: enigszins moralistisch van karakter en de dichterlijke vorm grenst aan een simpel „gerijmel”. Ook op de tekst zelf is nog wel een en ander aan te merken: zoals b.v. de 1e regel van strofe 4: „daartoe gaf God uw ogen 't licht.” Dit lijkt ons niet juist gezegd en we plaatsen ook een vraagteken bij de laatste regel van strofe 5: „dan kan Uw heil ons niet ontgaan.” Vergelijking van dit lied met b.v. Psalm 8 leidt zonder meer tot de conclusie dat de laatste belangrijk beter is.

De melodie is mooi en tamelijk goed bekend.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 376

Gemeten naar de inhoud kan dit gedicht van Revis wel als Lied worden geaccepteerd, maar taal en stijl zijn dermate verouderd dat het voor onze tijd niet meer als kerklied kan functioneren. Het spreekt

totaal niet meer aan ook met betrekking tot de symboliek.

Wat de zangwijze aangaat: „het is een charmant melodietje”, aldus het Compendium. (p. 842).

Tekst: (uit oogpunt van taal en stijl) 1; melodie: 3.

Lied 377

Ondanks de herdichting zijn ook taal en stijl van dit Lied, als tamelijk verouderd aan te duiden. Over 't geheel genomen is de inhoud aanvaardbaar. In 't bijzonder vertolken enkele strofen zeer goed diverse bijbelse gedachten. „Dat het lied vol toespelingen op bijbelplaatsen zit, zou, dunkt mij, gemakkelijk aan te tonen zijn. Maar hun onopvallendheid en onnadrukkelijkheid behoort m.i. tot de grootste deugden van het lied”, aldus de bewerker. (Comp. p. 843). De melodie past uitstekend bij de tekst.

Tekst: 2; melodie: 3.

Lied 378

Centraal staat in dit Lied „het licht”, waarvan in vrijwel elke strofe sprake is. Het bevat pastorale aanwijzingen met betrekking tot taak en plaats van de gelovige

Terloops...

DOOR P. C. VAN WIJK ZALTBOMMEL

Heer van de heerscharen, mijn Koning en mijn God’.

Het Gereformeerde kerkkoor zong een lied naar Filippienzen 3 : 4, 6 en 7: 'Verblijdt u in de Here...'

En aan het slot van de zang van het Nederlands Hervormd kerkkoor was te horen: 'Ere zij de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Als in de beginne nu en immer, in de eeuwen der eeuwen. Amen.'

En met z'n allen zongen we o.a.: 'Gedancet moet zijn de Heer, de God die eeuwig leeft!'

—☆—

Waarom schrijf ik dit? Omdat het goed is dankbaar te zijn voor goede dingen. Want daar zaten ze toch maar: gelovigen en ongelovigen, burgemeesters en wethouders, predikanten en gemeenteleden, humanisten en doemdenkers. En centraal stond de boodschap, dat de Here een schild is en dat de Zijnen voortgaan van kracht tot kracht.

We klagen vaak over de ontkerkelijking en de verwereldlijking. We horen geluiden, dat christenen vandaag in de hoek worden gedrukt.

Van dat laatste is ongetwijfeld wel wat waar. Maar het valt ook wel wat mee. In Bommel kwamen die avond velen naar onze mooie basiliek. En men wist wat men te horen zou krijgen. Natuurlijk mooie zang en mooie muziek, maar ook de evangelische boodschap. En allen hoorden het:

'Van God is de aarde en die haar bewonen.
Van Hem zijn haar diepte en toekomst.
Hij heeft haar gebouwd op het water en duurzaam verankerd.

Wie mag Zijn hoogte beklimmen?
Wie staan met geheven hoofd in Zijn huis?
Mensen met rechtvaardige handen.

Poorten, heft uw hoofden omhoog -
Maakt u groter, oeroude deuren.
Hier komt de eeuwige, de lichtende.
Wie Hij, de sterke, de lichtende?
Die ons maakte en riep tot gerechtigheid,
onze God, de eeuwige, de lichtende'.

En bijna aan het eind klonk het Te Deum van Joseph Haydn.
U God loven wij!

—☆—

Als U eens in de buurt komt, kom eens even kijken naar en in dit monument. Een monument van bouwkunst, maar ook méér dan dat!

kinderen Gods, zoals deze het begin van elke dag mede bepalen. De eerste strofe valt door zijn iets te vlakke inhoud wat uit de toon van het geheel.

Door de melodie wordt het karakter van het lied wat meer gedragen hetgeen het geheel wel ten goede komt.

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 379

De gezwollen taal en stijl van dit Lied (een gedicht van Jan Luyken uit het einde van de 17e eeuw) zijn dermate verouderd, dat het thans als kerklied niet meer aanvaardbaar is. Dat de inhoud daarbij een ouderwets „stichtelijk” karakter draagt en bovendien mystieke elementen niet ontbreken (b.v. strofe 2) versterkt nog deze afwijzing.

De melodie is die van Psalm 25.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 380

Een morgenlied (bewerking van een Engelse hymne) met weinig inhoud, een zwak gedicht met een alledaagse stijl: daarmee is dit Lied voldoende getypeerd. Als illustratie diene een aanhaling van strofe 5 en 6:

„Houd dan de hemel in het oog,
maar hef uw hart niet al te hoog;
Op aarde hier, op aarde thans,
ziet gij een bovenaardse glans.
De kalme gang, de kleine taak,
zijn ruim genoeg voor Godes zaak.
Onszelf verliezen in 't gebod
brengt daaglijks nader ons tot God.

De melodie is tamelijk onbekend, maar niet moeilijk.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 381

Een andere en belangrijk betere bewerking van dezelfde Engelse hymne (als 380) vinden we in dit Lied. En dan nog toevallig ontstaan ook! De dichter vertelt hierover namelijk dat hij van de NCRV een opdracht kreeg voor het vertalen c.q. bewerken van een tiental morgenliederen uit andere landen. „Zo viel het oog van bewerker dezes op deze hymn, niet beseffend, dat daarvan reeds een Nederlandse bewerking bestond van de hand van J. J. Thomson (strofe 1, 2, 6 en 7 van lied 380). Zo zijn van eenzelfde lied twee bewerkingen ontstaan, die een geheel verschillend karakter dragen. In dit morgenlied worden de gewone themata van morgenliederen aangeslagen: dank voor bewaring in de nacht (hier met een paar woordspelingen in strofe 1), gebed om bewaring voor de zonde, kracht en wijsheid voor de taak van de nieuwe dag en uitzicht op het komend koninkrijk.” (Comp. p. 853). De melodie is dezelfde als van lied 380.

Tekst: 3; melodie: 3.

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Langerak

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op ds K. Muller, predikant van de kerk van Heerenveen.

Preekconsent

Op de regiovergadering van Dordrecht/Gorinchem van 25 sept. j.l. werd besloten het preekconsent van kandidaat F. R. Bruintjes te Leerdam met één jaar te verlengen.

Evangelische Stichting Jongerenhuisvesting R'dam (ESJR)

Uit de nieuwsbrief van september j.l. blijkt dat de huisvesting, zowel als het verblijf van de jongeren en de sfeer, waarin zij met elkaar verkeren, reden geven tot dankbaarheid.

De financiële positie noopt echter uw hulp in te roepen.

Er wordt dit jaar zonder nadere hulp een liquiditeitstekort verwacht van f 9.500,-. Bijdragen kunnen worden gestort ten name van de penningmeester van de ESJR op postgirorekening 637365, of op de bankrekening van de Amro-bank te Rotterdam op rek. 43.53.03.449.

Preekconsent

Tot de onlangs gepubliceerde lijst van studenten met preekconsent behoort ook: kandidaat J. Kiers, August Vödingstraat 95, 7558 AB Hengelo, tel. 074-776321.

Enquête Evangelisatie in de Ned. Geref. Kerken

Student J. M. Mudde te Apeldoorn zal een doctoraalscriptie Evangelistiek vervaardigen en wil daartoe een enquête houden onder kerkeraden via de scribae, evangelisatie-commissies en enige gemeenteleden, teneinde aldus het evangeliserend bezig zijn van onze kerken in kaart te brengen.

Hij stelt het op prijs dit op deze wijze nu reeds aan te kondigen, omdat hij zich voorstelt deze activiteit in de tweede helft van deze maand aan te pakken.

Aktiviteiten l'Abri Eck en Wiel

Open weekend van 17-19 oktober. Vrijdagavond: reünie *alleen* voor de mensen, die afgelopen zomer hebben geholpen.

Zaterdagmorgen: 10.00 uur: Aankomst, welkom en koffie.

10.30 uur: Bijbelstudie door Pieter Kwant.

Zaterdagmiddag 15.00 uur: Lezing door Wim Rietkerk 'Zekerheid van het geloof' n.a.v. H. Bavink. Langs welke wegen kunnen wij God leren kennen? Wat is de aard van de zekerheid die ons wordt beloofd? Voorstudie uit H. Bavink, Zeker-

heid des geloofs of Certainty of faith. Uitg. Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte.

Zondagmorgen 11.00 uur: Kerkdienst.

Zondagmiddag: Film, eindgesprek, afscheid.

Landelijke Vrouwencontactdag 1986

De cassettebanden van de op 18 september 1986 gehouden landelijke Vrouwencontactdag zijn te bestellen bij: Stichting „De Brug”, Lancasterdreef 148, 8251 TD Dronten, tel. 03210-3673.

De collecte heeft opgebracht f 2.097,85. De Stichting Redt een Kind, de Reformatorische Hulpactie „Woord en Daad” en de Werkgroep Ermelo van de VBOK ontvingen elk f 400,- en de Stichting „De Brug” f 350,-; het resterende bedrag was nodig ter dekking van de kosten.

Gerri Raap-van Veen
Ineke Bottinga-Breteler

Uit breder kring

Democratiseringsvoorschriften in maatschappelijke organisaties

Het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken heeft zich omtrent bovenstaande regelgeving met een brief van 26 september j.l. gewend tot de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

Gelet op de verstrekkingen mogelijkheden, die (kunnen) voortvloeien uit de bestuurlijke democratisering, welke in de diverse provinciale verordeningen wordt voorgeschreven, menen wij er goed aan te doen deze brief in extenso te publiceren.

INTREKERKELIJK CONTACT IN OVERHEIDSZAKEN

Secretariaat:
telefoon 04110-1418
Postbus 154
5270 AD Sint Michielsgestel

26 september 1986

Zijne Excellentie
Mr Drs L. C. Brinkman,
Minister van Welzijn,
Volksgezondheid en Cultuur,
Postbus 5406,
2280 HK Rijswijk.

Excellentie,
Namens het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (C.I.O.) vragen wij uw aandacht voor het volgende.

Op 21 mei j.l. mocht een delegatie van het C.I.O. met u en enige ambtenaren een overleg voeren over vraagstukken in het kader van de herziene Wet op de Bejaarden. Met name werd uitvoerig van gedachten gewisseld over democratiseringsvoorschriften en provinciale verordeningen.

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288
Gironummer 404945
t.n.v. Geref. Persver. Opbouw.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementenprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct per mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.
Postbus 244, 3700 AE Zeist.

Refererend aan dit nuttige overleg op 21 mei j.l. heeft het Contact gemeend over en naar aanleiding van deze democratiseringsmaatregelen u het volgende schriftelijk te moeten voorleggen

Het Contact constateert met zorg dat verschillende provinciale verordeningen in het kader van de Wet op de Bejaarden, democratiseringsvoorschriften gaan inhouden, die niet alleen afwijken van de voorstellen van de AMvB-democratisering, maar ook de vraag opwerpen of en in hoeverre bedoelde democratiseringsregelingen van de provinciale wetgevers aanvaardbaar zijn.

Vooraf merkt het Interkerkelijk Contact op dat het streven naar optimale democratische verhoudingen in maatschappelijke organisaties als een positieve zaak wordt beschouwd en ook van harte bevordering verdient.

In democratiseringsprocessen moet echter ook het recht van burgers en collectieven van burgers op godsdienstvrijheid en de daarin besloten vrijheid van inrichting worden gewaarborgd, indien een groep van burgers geen meerderheid vormt.

Het Contact koesters nu gevoelens van bezorgdheid over een democratisering, zoals deze door provinciale verordeningen wordt verlangd, en wil deze niet verhelen.

a. In de afgelopen tientallen jaren hebben vele kerkelijke instellingen in het kader van maatschappelijke ontwikkelingen en m.n. van de toename van over-

heidszorg, taken en bevoegdheden op diverse maatschappelijke terreinen overgedragen aan burgerlijke stichtingen en verenigingen.

Daarbij zijn statutair waarborgen geschapen voor de religieuze grondslag of identiteit.

Het Interkerkelijk Contact constateert dat door de bestuurlijke democratisering zoals deze in verschillende provinciale verordeningen wordt voorgeschreven, deze grondslag kan worden aangetast. Genoemde verordeningen scheppen onvoldoende waarborgen dat de doelstellingen en identiteit door bestuursleden van identiteitsgebonden instellingen onderschreven en ook werkelijk op dat punt bevorderd worden.

Dit geldt bijvoorbeeld in het bijzonder voor instellingen, waarop kerkrechtelijke verhoudingen een bepalende invloed hebben. Deze betreffen regels over de wijze van benoeming van bestuursleden en de eisen, die aan een te benoemen persoon wordt gesteld.

- b. De provinciale verordeningen of voorstellen daartoe kunnen dwingen tot aanpassing van statuten, waardoor ook een statutair vastgelegde doelstelling gevaar loopt in het gedrang te raken, zodat feitelijke ontkrachting het gevolg is.
- De provinciale verordeningen komen hierdoor op gespannen voet te staan met Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, waarbij moet worden geconstateerd dat aan de provinciale verordeningen geen lex specialis van gelijkwaardige orde ten grondslag ligt.

- c. In het licht van de herziene Grondwet rijst ernstige twijfel of een democratiseringsregel via een provinciale verordening de op artikel 6 van de Grondwet en artikel 9 van het Verdrag van Rome gebaseerde vrijheid van inrichting mag beïnvloeden, laat staan beperken.
- Artikel 6 van de Grondwet vereist dat de vrijheid van godsdienst slechts ingevolge een wet in formele zin en op bepaalde gronden beperkt kan worden.

Het Interkerkelijk Contact bepleit een algemene, landelijke, wettelijke regeling, waarbij voor een aanvaardbaar democratiseringsmodel binnen confessionele instellingen, de volgende punten geregeld moeten worden.

1. De instelling van cliëntenraden. Dit begrip, ontleend aan de terminologie van de stuurgroep D.F.I., wordt in de sector bejaardenzorg vertaald in „bewonerscommissies”, bij de gezondheidszorg in „patiëntenraden” en bij het onderwijs in „medezeggenschapsraden”.

De onderwerpelijke raden/commissies dienen zodanige bevoegdheden te verwerven dat verwacht mag worden dat op grond hiervan een goede bijdrage aan het bestuursbeleid van de instelling gegeven kan worden.

In beginsel moet de bevoegdheid bestaan om gevraagd en ongevraagd - afhankelijk van de zwaarte van het onderwerp - advies te geven over alle onderwerpen, die het bestuursbeleid betreffen.

Daarnaast kan worden bepaald dat het bestuur van een instelling verplicht is over een aantal zaken advies of eventueel instemming te verkrijgen.

2. In beginsel is te volstaan met de instelling van een cliëntenraad en met personeels medezeggenschapsorganen, zoals de ondernemingsraden (in de onderwijssector „de medezeggenschapsraad”).

Deze beide organen waarborgen de inspraak van de direct belanghebbenden in het beleid van instellingen: bij een goed functioneren van deze raden en adequate gebruikmaking van bevoegdheden kan het democratiseringsproces zich positief ontwikkelen.

Een bestuurlijke democratisering stuit soms op ernstige bezwaren, waarvan slechts genoemd worden: rolwisseling en het niet verdedigen van bestuursbesluiten tegenover de achterban, waardoor conflicten met vertegenwoordigende bestuurders niet uitgesloten zijn. Indien het democratiseringspro-

ces verlangt dat een aanbevelings- of voordrachtsrecht voor bepaalde bestuursleden aan bepaalde groeperingen in een instelling wordt toegekend, meent het Contact dat alsdan bij formele wet zou moeten worden vastgelegd, dat een bestuur niet behoeft te benoemen wanneer een doelstelling en/of identiteit door de aanbevelen of voorgedragen persoon niet wordt onderschreven. In zo'n geval kan een nieuwe aanvulling of voordracht worden gedaan. Indien opnieuw de aanbeveling of voordracht op dit punt niet voldoet, dient het bestuur de vrijheid te hebben zonder een nieuwe voordracht over te gaan tot een benoeming.

3. Een wettelijke regeling om de in de statuten vastgelegde doelstelling en daartoe strekkende statutaire bepalingen inzake identiteit en grondslag te waarborgen in de zin van de artikelen 1 en 6 van de Grondwet. Het institutioneel vastleggen van de identiteit en grondslag laat onverlet dat de overheid eisen van democratisering kan stellen, zoals dat ook in het ka-

der van de vrijheid van onderwijs mogelijk is.

Zo'n wettelijke regeling zou moeten inhouden dat een bestuur in zijn beleid moet kunnen afwijken van uitspraken van de cliëntenraad en/of ondernemingsraad, wanneer de doelstelling en/of identiteit in het geding zijn. Een bestuur behoeft geen medewerking te verlenen aan ontwikkelingen, die in strijd zijn met de doelstelling en de grondslag, zoals deze in de statuten zijn vastgelegd.

De Wet moet het mogelijk maken dat desgewenst statutair wordt bepaald dat leden van de cliëntenraad en/of ondernemingsraad schriftelijk verklaren de grondslag te onderschrijven, c.q. te respecteren.

In de hoop dat u aan het bovenstaande grote aandacht wilt besteden en bereid bent het een en ander ter kennis te brengen van andere betrokken bewindslieden tekenen, met de meeste hoogachting,

Prof. Mr I. A. Diepenhorst,

Voorzitter;

Mr F. H. M. van Spaendonck, Secretaris

Boeken, Periodieken
en Handelsdrukkerij

Drukkerij „Steenbergen”

Gesticht sinds 1901

Postbus 244 - 3700 AE Zeist

Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist - Tel. 03404-22452

Opbouw heeft niet altijd gelijk

Het gaat erom dat er nagedacht wordt.

Dat wil ik zien!

Stuur mij

☐ kennismakingsnummers

☐ abonnement f 50,— per jaar.

naam

adres

woonplaats

Te sturen naar Administratie 'Opbouw', Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum

Probeer het ook eens.

De laatste tijd trekt de Amerikaanse joodse schrijver Chaim Potok sterk de aandacht. Enige tijd geleden vertoonde de EO de verfilming van zijn eerste boek, „The Chosen”. En zijn nieuwste boek, „Davita's harp”, staat al maanden hoog genoteerd op de lijst van meestverkochte Engelstalige literatuur. Waarom iets over Potok in „Vrede over Israël”? We doen dat speciaal met het oog op jongeren. Een nieuw schoolseizoen is zojuist begonnen. Literatuurlijsten moeten worden samengesteld. Het is belangrijk, dat een boek de moeite waard is. En het is plezierig, als het boeiend geschreven is en gemakkelijk leest. Aan die voorwaarden voldoet Potok. Bovendien - en daarom besteden we aandacht aan hem in dit blad - beschrijft hij het jodendom van binnenuit. Wie zijn boeken leest, maakt kennis met het levende jodendom, en gaat iets van die heel eigen wereld verstaan. Dat alleen al maakt het belangrijk die boeken te lezen in een tijd, waarin het onkruid van het antisemitisme weer hoog opschiet!

Mevrouw W. van 't Spijker uit Apeldoorn was bereid op papier te zetten, waarom zij door Potok geboeid geraakt is en via Potok zich is gaan interesseren voor het jodendom.

Chaim Potok

In de tijd dat de film „The Chosen” draaide, begon ik met het lezen van de boeken van Chaim Potok. Eerst één, en daarna steeds gulziger, zijn andere boeken. En waarom? Ja, waarom raak je in de ban van een schrijver? Ik denk omdat hij je ergens raakt, je op iets aanspreekt waarop je gevoelig bent, omdat er in zijn boeken dingen zijn die je herkent.

In eerste instantie lijkt het misschien vreemd dat je iets herkent in boeken, die spelen in een orthodox-joods milieu in New York in Amerika, want als er iets is dat daar ver vanaf staat dan is dat wel mijn leventje hier in Nederland. En, hoezo iets herkennen in boeken die handelen in een orthodox-joods milieu, als mijn kennis ten aanzien van het jodendom in feite niet veel verder reikt dan het besef van het bestaan van farizeeën en sadduceeën ten tijde van de evangeliën, de holocaust tijdens de tweede wereldoorlog en het ontstaan en bestaan van de staat Israël, onderwezen op school tijdens geschiedenisles en besproken in huiselijke kring ten tijde van spanningen aldaar?

En toch, dat iets herkennen in Potoks boeken blijft voor mij een belangrijke aanzet tot het lezen van zijn boeken.

Namelijk het herkennen van ervaringen, heel specifiek voor dat joods-orthodox milieu, die door de beschrijvingen van Potok universeel zijn geworden.

Waarover handelen zijn boeken?

Heel in het kort natuurlijk gaat het in *The Chosen* over het conflict dat optreedt tussen streng chassidische en de wat minder streng orthodoxe richting van het jodendom, gepersonificeerd in Reuven Malter en Danny Saunders tijdens

hun jaren op het college. Kruislings fungeren de vaders van Danny en Reuven als klankbord van de gedachtenstromen die de geschilpunten opwekken.

The Promise is een onafhankelijk te lezen vervolg op *The Chosen*. Danny en Reuven gaan beiden verder op de door hun ingeslagen weg waarin zij elkaar weer tegenkomen rond andere personen.

My name is Asher Lev behelst de strijd tussen de westerse cultuur, m.n. de kunst daarvan en, de joodse orthodoxie.

Asher Lev is de hoofdpersoon die zich dan een weg baant door die joodse traditie naar westerse beschaving en daarbij over een grens gaat.

In *the beginning* beschrijft alle „begin” van een jongen in „the Bronx” in de twintiger jaren, de crisisjaren en de tweede wereldoorlog.

Daarnaast wordt hij zich bewust van wat het voor hem betekent om jood te zijn.

In *The book of lights* zien we de strijd tussen culturen in een tijd van apocalyps.

Afgezet tegen een compleet andere wereld dan het westen, nl. het Korea in oorlog, vijftiger jaren, krijgen tradities nieuwe inhouden.

Zijn nieuwste roman, *Davita's harp*, beschrijft de ontwikkelingen van een meisje, haar moeder en vader tijdens de dertiger tot vijftiger jaren, met daarin de Spaanse burgeroorlog.

Zij ontdekt hoe geloof kan helpen bij het tegemoet treden van de gewelddadigheden van het leven.

In *Wanderings*, niet zozeer een roman, geeft Potok een beschrijving van de joodse geschiedenis, vanaf Abraham tot heden.

Overigens geeft Potok in zijn romans bijzonder veel informatie over het jodendom, de joodse ge-

schiedenis, de joodse tradities en de rijkdom daarvan.

Wie is Potok?

Chaim Potok werd in 1929 geboren in New York, studeerde aan een Yeshiva, een joodse school, Engelse literatuur en werd na studie aan het joods theologisch seminarie van Amerika in 1954 rabbijn. Hij behaalde zijn graad in de filosofie aan de universiteit van Pennsylvania in 1965.

Als rabbijn in het Amerikaanse leger diende hij in de Korea-oorlog in 1955-57.

Hij werkte als uitgever, editor, van de „Yewish Publication Society of America”.

Na het publiceren van „The Chosen”, waarvoor hij de Edward Lewis Wallant Memorial Book Award kreeg, wijdt hij zich geheel aan het schrijven.

Hij woont met zijn gezin in Philadelphia.

Botsing van werelden

Potok gebruikt in zijn boeken vaak twee of meer personen waarin de cultuurstrijd/confrontatie gestalte krijgt.

Daardoor krijgt die strijd/confrontatie een menselijk gezicht. De pijn die dat geeft tussen personen maar ook in de figuur zelf wordt zo erg herkenbaar, bijna tastbaar.

Hij zegt in een interview (VN, 25-2-'84) over de confrontatie tussen hem en zijn vader, en over dit soort confrontaties in het algemeen: „Op de een of andere manier maken we allemaal dit soort confrontaties van culturen mee. Of met onze ouders of met de wereld, wanneer we opgroeien en onze eigen weg gaan. En het probleem is, wat doe je in zo'n situatie. Het wordt verergerd omdat dat waarmee je wordt geconfronteerd niet goed tegen kwaad is. Dat is op te lossen. Maar het is een confrontatie van 't goede. Mensen die van een bepaalde traditie komen, erin opgroeien en de waarden en de mooie dingen ervan begrijpen, zijn gehecht aan die traditie. Tegelijkertijd ontmoeten ze andere ideeën die van buiten de traditie komen en raken daaraan gehecht, en die twee zijn in tegenspraak met elkaar. Ze botsen. En het probleem wordt een kwestie van kiezen tussen goed en goed, en dat is een pijnlijk conflict. Het is heel moeilijk om een vader van wie je houdt pijn te doen. Het is niet moeilijk om een vader die je haat te verwerpen.”

De pijn die het doet, het schuldgevoel dat je krijgt, na zo'n conflict weet Potok op een zo indringende wijze weer te geven dat je het aan den lijve voelt en ervaart. Zonder zelf te sympathiseren met de strenge orthodoxie weet Potok een warmte voor die orthodoxie te beschrijven doordat hij de waarden ervan doorgeeft. In bovenstaand

citaat zegt Potok ook: „... en de waarden ervan begrijpen...”

Ik denk dat hij daardoor het woord „traditie” ontdoet van zijn betekenis: doodsheid, starheid, en daarvoor in de plaats datzelfde woord laat zien in zijn andere betekenis, nl. zijn betekenis van bescherming biedende kaders, hulp in situaties, op liefdevolle manier. overgedragen van generatie op generatie. Zie *Davita's harp*, en Arthur in *The Book of Lights*.

Potok laat ook zien dat op het moment dat tradities gaan knellen, dat ze dan hun betekenis hebben verloren, ze geven geen steun meer.

De waarde van de traditie

Toch kritiseert Potok ook waarden, of weet ze in ieder geval te relativiseren. Het knappe van Potok vind ik hierin liggen, dat hij desondanks nooit waarden afschrijft of veroordeelt. Hoe voor de hand liggend en vanzelfsprekend is het niet om ogenschijnlijk dode tradities, of tradities, waarvan we nu niet direct de waarden zien, af te doen als ouderwets en achterhaald? Hoe herkenbaar is het niet in deze tijd, waarin verwonderd gevraagd wordt wie er nu nog leeft met tradities. Hoe gemakkelijk oordelen we niet mensen, die in een traditie leven, die wij niet snappen: Staphorsters, Marokkanen?

Potok geeft aan, dat tradities bij mensen horen. Daarom gaat hij er zeer behoedzaam mee om. Ik denk, dat dat één van Potok's waarden is. Heel integer laat hij zien, hoe vooral de orthodoxe joden als groep in de Amerikaanse samenleving functioneren. Hij doet dat min of meer vanuit die groep en presenteert die groep met zoveel respect, dat ik wel zou willen, dat hij dat eens voor mij, levend in mijn gemeenschap met haar eigen tradities zou doen.

Maar dat is Potok overvragen. Het christendom komt in zijn boeken nauwelijks aan de orde. De waarde van zijn werk ligt dus niet in zijn gedachten over de verhouding tussen de kerk en het joodse volk, maar in de liefdevolle omgang met de eigen geloofstraditie en gemeenschap.

Dat heeft mij in elk geval op een andere manier leren kijken naar mijn eigen traditie, en heeft me de ogen geopend voor de waarde ervan. En ook de kritische vraag: in hoeverre zijn tradities hulpbiedende factoren: „steunzolen”?

Graag wil ik deze schrijver, deze boeken van harte aanbevelen. Er zijn een aantal boeken in het Nederlands vertaald. Maar in het Engels zijn ze goedkoop en prima te lezen!

W. van 't Spijker

■ Met toestemming overgenomen uit „Vrede over Israël”. Postbus 393, 3900 AJ Veenendaal.

EX LIBRIS

De dichter Revius (5)

DOOR T. HOEKSTRA - ZWOLLE

Langzamerhand moeten we toewerken naar een einde van deze reeks over Revius. Mijn bedoeling is vandaag nog wat te zeggen over zijn geestelijke poëzie en enkele gedichten over te nemen waarvan ik hoop dat ze zullen „overkomen” zoals dat tegenwoordig heet. De volgende en voorlopig laatste keer kunnen we ons dan nog bezig houden met vaderlandse gedichten van Revius.

Eerst krijgt u nu enkele gedichten die betrekking hebben op de ambten in de kerk. We beginnen maar met dat over de dominee, Revius zet het zelf ook voorop:

Predikant

Zult gij wezen predikant,
Wacht uw beurt van hoger hand.
Zet laat-dunken aan een kant.
Biddet God gedurig, want
Hij moet kweken wat gij plant.
Voor de waarheid houdet stand,
Waarheid is een edel plant.
Strengelt vast der liefde band,
Liefde toch de krone spant.
Ziet gij een geveinsde kwant,
Dreigt hem met der hellen brand.
Die in openbare schand'
Leven, uit de kudde bant.
Van den wolve aangerand,
Toont hem dapper uwen tand.
Volget niet des werelts trant,
Of gij wordet overmand.
Bouwet nimmer op het zand,
Maar op Christus die u zand.
Weest zo doende predikant.

Ouderling

Zult gij wezen ouderling,
Zellef u niet in en dring.
Oordeelt recht van alle ding,
Van de lere zonderling. (in het bijzonder)
Vrede is een vaste ring,
Houdet vrede onderling.
Onderwijst den nieuweling,
Dat hij niet te rugge spring.
De godlozen heftig dwing
En met haar u niet verming.
De bedroefden troost aanbring.
Weest de zwakken niet te string,
Denkt hoe Christus ons om-ving,
Toen hij aan den kruise hing
En Hij in zijn schoot ontving
't Schaapken dat er dolen ging.
Tegen goede ordening
Niet en worstel noch en wring.
Acht uw leraars niet gering.
Weest zo doende ouderling.

Diaken

Zult gij wezen een diaken
En Gods zegeninge smaken,
Neemt in goed doen uw vermaken.
Alle sturigheid wilt staken, (norsheid)
Weest van minnelijke spraken.
Laat haar nood uw harte raken,
Die de middelen ontbraken.
Spijst de hongerige kaken,
Drenkt ze die van dorste blaken,
Troost die naar de adem snaken, (happen)
Helpt de naakte onder 't laken,
En de vreemde onder daken.
Luiaards laat u niet genaken,
Welker vingers zijn als haken
En haar harten God verzaken.
Zijt getrouw voor alle zaken,
Past goed rekening te maken, (zorg ervoor)
Willet bidden ende waken,
Godes loon hebt voor een baken,
Weest zo doende een diaken.

Het is niet zo zeer omdat ik onder de indruk ben van de literaire prestaties die Revius hier levert, dat ik deze „gedichten” overneem, maar in een blad als Opbouw zijn ze toch wel een beetje op hun plaats. In een bloemlezing zult u ze niet zo gauw aantreffen en wie weet, kunnen ze nog eens dienst doen bij de bevestiging van ambtsdragers! Alhoewel, het is misschien toch beter ze dan maar in kleinere kring voor te lezen en niet tijdens een kerkdienst. Op een kerkeraadsvergadering bij voorbeeld? Een glimlach of een licht gegrinnik kan heel bevorderlijk zijn voor de sfeer. Het is maar een gedachte van me, maar wie weet wat iemand er nog aan kan hebben. Lees Opbouw en je steekt nog eens wat op!

Er zijn nog twee gedichten waarvoor ik vandaag uw aandacht wil vragen. Het eerste is:

Aanvechting

Ik heb om Uw genad' o grote God, gebeden,
Maar och, Gij hebt ze mij in mijnen druk ontzeid.
Ik heb geroepen om Uw milde goedigheid,
Maar heb ze niet gevoeld in mijn ellendigheden.
Ik heb om Uwe liefd' geworsteld en gestreden,
Maar hebbe te vergeefs daar lange naar gebed.
Ik hebbe dik gezocht uw mededogendheid,
Maar en verneem ze niet tot op de dag van heden.
Hoe licht kon Uw gena bekeren mijn gemoed,
Uw liefd' en goedigheid mij trekken tot het goed'.
Uw mededogendheid van 't kwade mij bevrijden.
Eilaas, wat zeg ik, Heer! Dewijl mijn harte tracht
Naar uwe zoetigheid, zo heeft daarin gewracht
Uw goedheid, Uw gena, Uw liefd', Uw medelijden.

(Toelichting: gebed naar = gewacht op; dik = dikwijls, dewijl = omdat; zoetigheid = goedertierenheid, genade; gewracht = gewerkt.)

Dit gedicht is waard meer dan één keer gelezen en overdacht te worden. Het is ook echt een gedicht van een herder en leraar die de christen pastoraal onderwijst en troost. Die „ik” in het gedicht is iedereen die met dit probleem worstelt, en wie kent géén aanvechtingen? Wat Revius hier schrijft, zou één grote steun kunnen zijn voor mensen zoals Maarten 't Hart die beschrijft in zijn laatste roman, „De Jacobs ladder”, de tobber, de mensen van de „zwarte-kousen-kerk”. „Ben ik wel uitverkoren?” Dat is daar de grote vraag en in de meeste gevallen blijft het antwoord uit, of is het negatief. (Maar over dat boek krijgen we het nog wel.) Natuurlijk kende Revius als theoloog het werk van Calvijn en van zijn opvolger in Genève, Beza. En juist Beza heeft de gelovige die worstelt met de vraag van de uitverkiezing, geholpen door te wijzen op de resultaten van de wedergeboorte: het besef van onze zonden drukt ons neer, wij willen die zonde ook niet verder, wij bidden om Gods genade en hulp en dat is op zichzelf al een bewijs dat God met ons bezig is, dat Hij ons

wil redden! Ziehier een stuk gereformeerde dogmatiek dat dichtelijk verwerkt is tot een steun, een troost voor de mens die ten onrechte bezig is met vragen die hem in wezen niet aangaan. We geloven niet in onze uitverkiezing, we geloven in onze redding door de Here Jezus. En dáárvoor danken we. Dan wordt ons ook duidelijk wat Revius in een ander gedicht als volgt onder woorden brengt:

Het goede dat ik heb, o Heere, is van Dij.
en al wat anders is, dat is helaas van mij.

Ook dat geloof is een gave van God. En dat bewijst dat Hij ons uitverkoren heeft. Maar wat onze eindconclusie mag zijn, moeten we niet als uitgangspunt willen gebruiken!

Het laatste gedicht voor vandaag is het heel bekende:

Hij droeg onze smarten

't En zijn de Joden niet, Heer Jezus, die U kruisten,
Noch die verraderlijk U togen voor 't gericht,
Noch die versmadelijk U spogen in 't gezicht,
Noch die U knevelen en stieten U vol puisten.
't En zijn de krijgslui niet die met haar felle vuisten
Den rietstok of den hamer hebben opgelicht,
Of het vervloekte hout op Golgotha gesticht,
Of over uwen rok saam dobbelden en tuisten. (gokten)
Ik ben 't, o Heer, die U dit heb gedaan,
Ik ben de zware boom die U had overlaân,
Ik ben de taaie streng waarmee gij gingt gebonden,
De nagel en de speer, de gesel die U sloeg,
De bloed-bedropen kroon die Uwe schedel droeg,
Want dit is ál geschied, helaas, om mijne zonden.

Toelichting is, denk ik, overbodig. Het gedicht is inderdaad erg bekend, maar ik meen toch dat het in deze reeks niet mag ontbreken. En opnieuw wil ik opmerken dat ook dit geen aanleiding kan zijn om te spreken over de „typisch calvinistische dichter Revius”. Alsof besef van persoonlijke schuld niet juist echt algemeen - (d.i. „katholiek”) christelijk is! Hierbij moeten we het vandaag maar weer laten. Nog even dit: natuurlijk berust een deel van wat ik heb geschreven op wat door anderen is gepubliceerd, maar met opzet heb ik geen wetenschappelijke indruk willen wekken door al die publikaties te noemen. Eén uitzondering wil ik maken: vooral het werk van professor Strengtholt doet naar mijn idee Revius volledig recht. Zijn studies zijn gebundeld onder de titel: „Bloemen in Getsemané”, een uitgave van Buijten en Schipperheijn.

Tot de volgende keer!

Mijn naasten eer en goed gerucht...

Het negende gebod is vaak in het geding. Dat er tal van mensen zijn, die het met de waarheid niet al te nauw nemen is algemeen bekend. Dat er een krant is, die zich ook nog de gereformeerde krant wil en laat noemen, is ook voldoende bekend. Juist deze krant, ja ik bedoel het Nederlands Dagblad, een krant die vooral gelezen wordt in de kring van de vrijgemaakte gereformeerden, geeft weer eens aanleiding om haar berichtgeving eens nader onder de loep te nemen.

Onder de kop: *Zorg om de jongens in Duitsland*, wordt in het Ned. Dagblad van woensdag 10 september 1986 een verslag gedaan van een bezoek aan een Geref. (vrijgemaakt) predikant en een verslaggever van genoemde krant aan de legerplaats Hohne/Langamannshof van de Nederlandse krijgsmacht te W.-Duitsland.

Een plaats waar het COGMA ook Kerken, bezoekt. Ook meereizende

DOOR
H. J. BOSCH
ENSCHDE

geregeld de gezinnen en dienstplichtige militairen, behorende tot de Chr. Geref. en Ned. Geref.

predikanten uit genoemde kerken gingen regelmatig voor in de kerkdiensten van dit garnizoen.

De legerpredikant in dit gebied is ds A. Bakker, Chr. Geref. predikant (vroeger te Hengelo, O.) en wonende met zijn gezin te Bergen Hohne.

We citeren nu uit genoemd dagblad het navolgende:

Ds Krol vraagt hoe het zondags gaat. Zijn de militairen trouw in het houden van samenkomsten, ook op de zondagen als er geen dominee uit Nederland is? Zijn vraag raakt een gevoelige plek. Ze gaan op zondagmorgen wel eens naar de dienst van de legerpredikant (ds A. Bakker dus, citaat van mij, B.) vertellen ze.

Waarom? Omdat je dan toch het gevoel hebt, dat het zondag is, luidt het antwoord. Dat kan ik begrijpen, zegt ds Krol, maar hij is niet tevreden. Draaien jullie dan toch 's middags en 's avonds nog een preekbandje?, vraagt hij. Tuurlijk niet, is de reactie. In Nederland ga je toch ook niet drie keer naar de kerk? Dat kan niet ontkend worden. Ds Krol: „Dat hoeft ook hier niet. Maar als er dan één van de drie moet afvallen, wil ik wel dat dat die oecumenische dienst is, lieden!”

Ze praten er over door. En langzamerhand komt er meer begrip voor het standpunt van de dominee. Eigenlijk vinden ze de preek in de oecumenische dienst maar een „zeikverhaal”. Het gesprek gaat vervolgens over andere onderwerpen. Maar zondagavond na de tweede samenkomst snijdt de dominee de zaak nog even aan. En er worden afspraken gemaakt. Ze zullen weer twee maal per zondag bandjes gaan beluisteren. Ds Krol zegt dat hij blij is dit aan de C.C.G.G. (het contactorgaan van de vrijgemaakte kerk) te kunnen rapporteren.

Dit is een slechte beurt van het Ned. Dagblad. Allereerst wordt voor de woordbediening van een legerpredikant, of hij nu Christelijk Gereformeerd, Ned. Gereformeerd, Hervormd of Gereformeerd synodaal is, doet in dit verband niet terzake, een woord gebruikt, dat men b.v. wel van de VPRO verwacht, maar toch niet in een gereformeerde krant.

Jarenlang heeft men zelf niet aan de geestelijke verzorging van onze jongens in de militaire dienst deel genomen en nu gaat men op een afstand toekijken en op een schandelijke wijze kritiek leveren.

Na veel heen en weer gepraat valt van de kant van de militairen dan het gewraakte woord. Ik kan een dergelijke uitdrukking van een jonge militair nog wel aanvaarden, maar dat dit zonder enige vorm van kritiek, zowel door de dominee als door de verslaggever wordt aangehoord gaat toch alle perken van fatsoen te buiten.

Dat de verslaggever dit woord zelfs nog durft te publiceren is ronduit smakeloos.

En de legerpredikant, die dag in dag uit in de weer is om in de militaire dienst ook aan ongelovigen het evangelie bekend te maken, krijgt een brevet van onvermogen opgespeld.

Zondag 43 van de Heidelberger waarschuwt ons ernstig voor dit kwaad. Niemand lichtelijk en overhoord oordelen of helpen veroordelen... Mijn naaste eer en goed gericht naar mijn vermogen voorsta en bevordert.

Ds Krol en de verslaggever moeten nog maar eens bij zich zelf te rade gaan of ze aan deze criteria hebben voldaan.

Het is niet met een zekere voldoening dat ik dit voorval in de kerkelijke pers ga brengen. Over het algemeen kan men discussies in de kerkelijke pers beter vermijden.

Toch wil ik dit keer een uitzondering maken, vooral bedoeld als waarschuwing aan het adres van onze kerkjeugd.

We weten met elkaar maar al te goed, dat kerkelijke moeiten ook de Chr. Geref. en Ned. Geref. Kerken niet voorbij gaan. Maar met Gods hulp zullen we in eensgezindheid de moeiten echt wel weer te boven komen. Maar we kijken in onze kerken gelukkig nog niet in zelfverheffing op de ander of op andere kerken neer. Een kerk die zo met het evangelie durft om te gaan heeft immers alle recht van spreken verloren.

Is het werkelijk zo gesteld met onze broederschap aan de andere kant van het kerkelijk gordijn?

Zijn we in 17 jaar al zover uit elkaar gegroeid?

Waarom toch elkaar in broederlijke liefde niet opgezocht?

Samen iets gaan betekenen voor de wereld in nood.

Zondag 5 oktober is het COGMA weer te gast geweest op een militaire basis. Ds H. Stolk heeft daar Gods Woord bediend.

Was dit nu een oecumenische dienst? Wees toch eerlijk in de voorlichting, dit was een kerkdienst voor militairen van hoog tot laag, van Ned. Hervormd tot Ned. Geref. en alles wat daar tussen ligt, iedereen was daar van harte welkom om de boodschap van het eeuwig Heil te horen verkondigen. Niet voor 5 à 6 militairen, een groepje van gelijkgezinden, maar een verkondiging DIE HEEL HET VOLK ZAL TEN DEEL VALLEN. We kennen in de militaire dienst geen oecumenische diensten. Er is een Protestantse en Katholieke geestelijke verzorging. En het is het goed recht van iedere Nederlandse staatsburger om daar al of niet aan deel te nemen.

Maar ik ontzeg het Ned. Dagblad het recht om met smakeloze praatjes de Protestantse Geestelijke Verzorging in discrediet te brengen.

Het Liedboek

Lied 371

Al meteen aan het begin van dit Lied, eveneens afkomstig van een dichter uit de christelijke oudheid (Prudentius), is het duidelijk dat we ook hier te maken hebben met een morgenlied met de haan in 't middelpunt. „Alleen Prudentius is in zijn gedicht veel verder gegaan dan Ambrosius. De haan is hier niet meer enkel de heraut van de dag, de aankondiger van het dagelijkse leven, maar van het eeuwige leven.” (Comp. p. 835).

In de loop der eeuwen zijn uit de oorspronkelijke, zeer lange, dichtwerken enkele gedeelten gekozen en tot nieuwe hymnen gemaakt: „daarbij zijn strofen en zelfs afzonderlijke regels uit het geheel uitgelicht en weer aaneengeplakt.” Het is een erg primitief gedicht geworden, dat o.i. niet meer past in deze tijd. Blijkbaar is de gedachte dat het oude mystiek beleefd moet worden de opzet geweest om dit lied een plaats te geven.

De melodie van waarschijnlijk vóór-middeleeuwse oorsprong, is goed.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 372

Het thema van dit Lied is hetzelfde als van de beide voorgaande: de tegenstelling licht en duister als duidelijk aansprekend beelden. Hoewel de tekst wel beter is dan van de beide voorgaande liederen (370 en 371) blijft het bezwaar tegen het zwart-wit-schema toch nog bestaan, zij het in mindere mate. De melodie is dezelfde als van lied 371.

Tekst: 2; melodie: 3.

Lied 373

De gedachte die ook in dit Lied weer duidelijk tot uiting komt is de eenzijdige duisternis-licht-visie, zoals die o.m. in strofe 1 wordt verwoord: „God zij geloofd, dat Hij vannacht ons heeft bewaard voor satans macht.” Overigens is de combinatie van strofe 2 en 3 niet duidelijk: de laatste 2 regels van strofe 2 passen niet op deze plaats. Het gedicht is verder wel iets beneden de maat: „doorschijn geheel ons doen, geheel ons zijn” is te veel „rijmachtig” en het woord „spiegelglans” (strofe 3) is niet mooi.

De melodie, een van de 9 in het Liedboek opgenomen zangwijzen, is van de componist Vulpius, wiens kerkliederen „tot de schoonste van alle tijden behoren.”

Tekst: 2; melodie: 3.

Lied 374

De tekst van dit Lied achten we - ook dichterlijk - voor een kerklied aan de lage kant. Zo is b.v. meteen

DOOR LITURGISCHE WERKGROEP

het begin al wat „alledaags”: „De zon gaat op in gouden schijn, laat ons de hemel dankbaar zijn” en evenzo: „weer van ons, trouwe toeverlaat, al wat ons naar het leven staat” (strofe 4). Voorts bevat het lied diverse zgn. „stoplappen”, zoals b.v. in strofe 3: „rondom ons heen in deze nacht” en is te „rijmelachtig” van karakter. Mogelijk heeft een en ander te maken met het doel, nl. „om in de behoefte aan liederen die bij gemeenschappelijk dagbegin b.v. op scholen en in dagkampen kunnen worden gebruikt, te voorzien. Ook t.a.v. het voorgaande lied (373) geldt deze opmerking.” (Comp. p. 839). Maar „kinderlijk” betekent o.i. toch niet dat het beneden de maat behoort te zijn. De liederen van o.m. Hanna Lam tonen dit wel voldoende aan.

Kerk en monument

Oude kerkgebouwen vallen onder de zorg van de Dienst Monumentenzorg. Er wordt een wit-blauw bordje aan de deur bevestigd en dan is zo'n kerk een monument geworden. Veel mensen bezoeken een oud gebouw vanwege de historische waarde. En wat de kerkgebouwen betreft, buiten de tijden van de zondagse diensten om zijn er heel wat meer mensen in zo'n kerk te vinden dan tijdens een kerkdienst.

In september 1985 werd de gerestaureerde St. Maartenskerk in Zaltbommel na een grondige restauratie weer in gebruik genomen. Behalve de officiële opening was er o.a. een korenmanifestatie, waaraan alle Bommelse koren meewerkten, terwijl er ook tijd was voor samen-zang. Er kan niet worden gezegd, dat de kerk stampvol was - in zo'n oude kerk is altijd wel ruimte over - maar de belangstelling was heel groot. De meeste aanwezigen kwamen wellicht alleen voor de kerk als monument en voor het prachtige orgel, dat toen wel gebruikt werd, maar nog niet geheel was gerestaureerd.

In een inleidend woord werd echter de nadruk gelegd op het feit, dat de St. Maarten niet alleen bezienswaardig is, maar eeuwenlang betekenis heeft gehad als Godshuis. En die betekenis stond in de zang die avond centraal.

Het Rooms-Katholieke kerkkoor liet Gregoriaanse zang horen: 'De mus vindt een woning en de tortel een nest waar zij haar jongen kan leggen. Zo vind ik uw altaren,

De buitengewoon mooie melodie staat ver boven de tekst van dit lied.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 375

Zowel naar inhoud als vorm is dit Lied vergelijkbaar met het voorgaande: enigszins moralistisch van karakter en de dichterlijke vorm grenst aan een simpel „gerijmel”. Ook op de tekst zelf is nog wel een en ander aan te merken: zoals b.v. de 1e regel van strofe 4: „daartoe gaf God uw ogen 't licht.” Dit lijkt ons niet juist gezegd en we plaatsen ook een vraagteken bij de laatste regel van strofe 5: „dan kan Uw heil ons niet ontgaan.” Vergelijking van dit lied met b.v. Psalm 8 leidt zonder meer tot de conclusie dat de laatste belangrijk beter is.

De melodie is mooi en tamelijk goed bekend.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 376

Gemeten naar de inhoud kan dit gedicht van Revis wel als Lied worden geaccepteerd, maar taal en stijl zijn dermate verouderd dat het voor onze tijd niet meer als kerklied kan functioneren. Het spreekt

totaal niet meer aan ook met betrekking tot de symboliek.

Wat de zangwijs aangaat: „het is een charmant melodietje”, aldus het Compendium. (p. 842).

Tekst: (uit oogpunt van taal en stijl) 1; melodie: 3.

Lied 377

Ondanks de herdichting zijn ook taal en stijl van dit Lied, als tamelijk verouderd aan te duiden. Over 't geheel genomen is de inhoud aanvaardbaar. In 't bijzonder vertolken enkele strofen zeer goed diverse bijbelse gedachten. „Dat het lied vol toespelingen op bijbelplaatsen zit, zou, dunkt mij, gemakkelijk aan te tonen zijn. Maar hun onopvallendheid en onnadrukkelijkheid behoort m.i. tot de grootste deugden van het lied”, aldus de bewerker. (Comp. p. 843). De melodie past uitstekend bij de tekst.

Tekst: 2; melodie: 3.

Lied 378

Centraal staat in dit Lied „het licht”, waarvan in vrijwel elke strofe sprake is. Het bevat pastorale aanwijzingen met betrekking tot taak en plaats van de gelovige

Terloops...

DOOR P. C. VAN WIJK ZALTBOMMEL

Heer van de heerscharen, mijn Koning en mijn God'.
Het Gereformeerde kerkkoor zong een lied naar Filippienzen 3 : 4, 6 en 7: 'Verblijdt u in de Here...'. En aan het slot van de zang van het Nederlands Hervormd kerkkoor was te horen: 'Ere zij de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Als in de beginne nu en immer, in de eeuwen der eeuwen. Amen.'
En met z'n allen zongen we o.a.: 'Gedanckt moet zijn de Heer, de God die eeuwig leeft!'

—☆—

Waarom schrijf ik dit? Omdat het goed is dankbaar te zijn voor goede dingen. Want daar zaten ze toch maar: gelovigen en ongelovigen, burgemeesters en wethouders, predikanten en gemeenteleden, humanisten en doemdenkers. En centraal stond de boodschap, dat de Here een schild is en dat de Zijnen voortgaan van kracht tot kracht.

We klagen vaak over de ontkerkelijking en de verwereldlijking. We horen geluiden, dat christenen vandaag in de hoek worden gedrukt.

Van dat laatste is ongetwijfeld wel wat waar. Maar het valt ook wel wat mee. In Bommel kwamen die avond velen naar onze mooie basiliek. En men wist wat men te horen zou krijgen. Natuurlijk mooie zang en mooie muziek, maar ook de evangelische boodschap. En allen hoorden het:

'Van God is de aarde en die haar bewonen.
Van Hem zijn haar diepte en toekomst.
Hij heeft haar gebouwd op het water en duurzaam verankerd.

Wie mag Zijn hoogte beklimmen?
Wie staan met geheven hoofd in Zijn huis?
Mensen met rechtvaardige handen.

Poorten, heft uw hoofden omhoog -
Maakt u groter, oeroude deuren.
Hier komt de eeuwige, de lichtende.
Wie Hij, de sterke, de lichtende?
Die ons maakte en riep tot gerechtigheid,
onze God, de eeuwige, de lichtende'.

En bijna aan het eind klonk het Te Deum van Joseph Haydn.
U God loven wij!

—☆—

Als U eens in de buurt komt, kom eens even kijken naar en in dit monument. Een monument van bouwkunst, maar ook méér dan dat!

kinderen Gods, zoals deze het begin van elke dag mede bepalen. De eerste strofe valt door zijn iets te vlakke inhoud wat uit de toon van het geheel.

Door de melodie wordt het karakter van het lied wat meer gedragen hetgeen het geheel wel ten goede komt.

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 379

De gezwollen taal en stijl van dit Lied (een gedicht van Jan Luyken uit het einde van de 17e eeuw) zijn dermate verouderd, dat het thans als kerklied niet meer aanvaardbaar is. Dat de inhoud daarbij een ouderwets „stichtelijk” karakter draagt en bovendien mystieke elementen niet ontbreken (b.v. strofe 2) versterkt nog deze afwijzing.

De melodie is die van Psalm 25.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 380

Een morgenlied (bewerking van een Engelse hymne) met weinig inhoud, een zwak gedicht met een alledaagse stijl: daarmee is dit Lied voldoende getypeerd. Als illustratie diene een aanhaling van strofe 5 en 6:

„Houd dan de hemel in het oog,
maar hef uw hart niet al te hoog;
Op aarde hier, op aarde thans,
ziet gij een bovenaardse glans.
De kalme gang, de kleine taak,
zijn ruim genoeg voor Godes zaak.
Onszelf verliezen in 't gebod
brengt daaglijks nader ons tot God.

De melodie is tamelijk onbekend, maar niet moeilijk.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 381

Een andere en belangrijk betere bewerking van dezelfde Engelse hymne (als 380) vinden we in dit Lied. En dan nog toevallig ontstaan ook! De dichter vertelt hierover namelijk dat hij van de NCRV een opdracht kreeg voor het vertalen c.q. bewerken van een tiental morgenliederen uit andere landen. „Zo viel het oog van bewerker dezes op deze hymn, niet beseffend, dat daarvan reeds een Nederlandse bewerking bestond van de hand van J. J. Thomson (strofe 1, 2, 6 en 7 van lied 380). Zo zijn van eenzelfde lied twee bewerkingen ontstaan, die een geheel verschillend karakter dragen. In dit morgenlied worden de gewone themata van morgenliederen aangeslagen: dank voor bewaring in de nacht (hier met een paar woordspelingen in strofe 1), gebed om bewaring voor de zonde, kracht en wijsheid voor de taak van de nieuwe dag en uitzicht op het komend koninkrijk.” (Comp. p. 853). De melodie is dezelfde als van lied 380.

Tekst: 3; melodie: 3.

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Langerak

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op ds K. Muller, predikant van de kerk van Heerenveen.

Preekconsent

Op de regiovergadering van Dordrecht/Gorinchem van 25 sept. j.l. werd besloten het preekconsent van kandidaat F. R. Bruintjes te Leerdam met één jaar te verlengen.

Evangelische Stichting Jongerenhuisvesting R'dam (ESJR)

Uit de nieuwsbrief van september j.l. blijkt dat de huisvesting, zowel als het verblijf van de jongeren en de sfeer, waarin zij met elkaar verkeren, reden geven tot dankbaarheid.

De financiële positie noopt echter uw hulp in te roepen.

Er wordt dit jaar zonder nadere hulp een liquiditeitstekort verwacht van f 9.500,-. Bijdragen kunnen worden gestort ten name van de penningmeester van de ESJR op postgirorekening 637365, of op de bankrekening van de Amro-bank te Rotterdam op rek. 43.53.03.449.

Preekconsent

Tot de onlangs gepubliceerde lijst van studenten met preekconsent behoort ook: kandidaat J. Kiers, August Vödingstraat 95, 7558 AB Hengelo, tel. 074-776321.

Enquête Evangelisatie in de Ned. Geref. Kerken

Student J. M. Mudde te Apeldoorn zal een doctoraalscriptie Evangelistiek vervaardigen en wil daartoe een enquête houden onder kerkeraden via de scribae, evangelisatie-commissies en enige gemeenteleden, teneinde aldus het evangeliserend bezig zijn van onze kerken in kaart te brengen.

Hij stelt het op prijs dit op deze wijze nu reeds aan te kondigen, omdat hij zich voorstelt deze activiteit in de tweede helft van deze maand aan te pakken.

Aktiviteiten l'Abri Eck en Wiel

Open weekend van 17-19 oktober. Vrijdagavond: reünie *alleen* voor de mensen, die afgelopen zomer hebben geholpen.

Zaterdagmorgen: 10.00 uur: Aankomst, welkom en koffie.

10.30 uur: Bijbelstudie door Pieter Kwant.

Zaterdagmiddag 15.00 uur: Lezing door Wim Rietkerk 'Zekerheid van het geloof' n.a.v. H. Bavink. Langs welke wegen kunnen wij God leren kennen? Wat is de aard van de zekerheid die ons wordt beloofd? Voorstudie uit H. Bavink, Zeker-

heid des geloofs of Certainty of faith. Uitg. Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte.

Zondagmorgen 11.00 uur: Kerkdienst.

Zondagmiddag: Film, eindgesprek, afscheid.

Landelijke Vrouwencontactdag 1986

De cassettebanden van de op 18 september 1986 gehouden landelijke Vrouwencontactdag zijn te bestellen bij: Stichting „De Brug”, Lancasterdreef 148, 8251 TD Dronten, tel. 03210-3673.

De collecte heeft opgebracht f 2.097,85. De Stichting Redt een Kind, de Reformatorische Hulpactie „Woord en Daad” en de Werkgroep Ermelo van de VBOK ontvingen elk f 400,- en de Stichting „De Brug” f 350,-; het resterende bedrag was nodig ter dekking van de kosten.

Gerri Raap-van Veen
Ineke Bottinga-Breteler

Uit breder kring

Democratiseringsvoorschriften in maatschappelijke organisaties

Het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken heeft zich omtrent bovenstaande regelgeving met een brief van 26 september j.l. gewend tot de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

Gelet op de verstrekkingen mogelijkheden, die (kunnen) voortvloeien uit de bestuurlijke democratisering, welke in de diverse provinciale verordeningen wordt voorgeschreven, menen wij er goed aan te doen deze brief in extenso te publiceren.

INTREKERKELIJK CONTACT IN OVERHEIDSZAKEN

Secretariaat:
telefoon 04110-1418
Postbus 154
5270 AD Sint Michielsgestel

26 september 1986

Zijne Excellentie
Mr Drs L. C. Brinkman,
Minister van Welzijn,
Volksgezondheid en Cultuur,
Postbus 5406,
2280 HK Rijswijk.

Excellentie,
Namens het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (C.I.O.) vragen wij uw aandacht voor het volgende.

Op 21 mei j.l. mocht een delegatie van het C.I.O. met u en enige ambtenaren een overleg voeren over vraagstukken in het kader van de herziene Wet op de Bejaarden-oorden. Met name werd uitvoerig van gedachten gewisseld over democratiseringsvoorschriften en provinciale verordeningen.

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288
Gironummer 404945
t.n.v. Geref. Persver. Opbouw.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct per mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.
Postbus 244, 3700 AE Zeist.

Refererend aan dit nuttige overleg op 21 mei j.l. heeft het Contact gemeend over en naar aanleiding van deze democratiseringsmaatregelen u het volgende schriftelijk te moeten voorleggen

Het Contact constateert met zorg dat verschillende provinciale verordeningen in het kader van de Wet op de Bejaarden-oorden, democratiseringsvoorschriften gaan inhouden, die niet alleen afwijken van de voorstellen van de AMvB-democratisering, maar ook de vraag opwerpen of en in hoeverre bedoelde democratiseringsregelingen van de provinciale wetgevers aanvaardbaar zijn.

Vooraf merkt het Interkerkelijk Contact op dat het streven naar optimale democratische verhoudingen in maatschappelijke organisaties als een positieve zaak wordt beschouwd en ook van harte bevordering verdient.
In democratiseringsprocessen moet echter ook het recht van burgers en collectieven van burgers op godsdienstvrijheid en de daarin besloten vrijheid van inrichting worden gewaarborgd, indien een groep van burgers geen meerderheid vormt.

Het Contact koesters nu gevoelens van bezorgdheid over een democratisering, zoals deze door provinciale verordeningen wordt verlangd, en wil deze niet verhelten.

a. In de afgelopen tientallen jaren hebben vele kerkelijke instellingen in het kader van maatschappelijke ontwikkelingen en m.n. van de toename van over-

heidszorg, taken en bevoegdheden op diverse maatschappelijke terreinen overgedragen aan burgerlijke stichtingen en verenigingen.

Daarbij zijn statutair waarborgen geschapen voor de religieuze grondslag of identiteit.

Het Interkerkelijk Contact constateert dat door de bestuurlijke democratisering zoals deze in verschillende provinciale verordeningen wordt voorgeschreven, deze grondslag kan worden aangetast. Genoemde verordeningen scheppen onvoldoende waarborgen dat de doelstellingen en identiteit door bestuursleden van identiteitsgebonden instellingen onderschreven en ook werkelijk op dat punt bevorderd worden.

Dit geldt bijvoorbeeld in het bijzonder voor instellingen, waarop kerkrechtelijke verhoudingen een bepalende invloed hebben. Deze betreffen regels over de wijze van benoeming van bestuursleden en de eisen, die aan een te benoemen persoon wordt gesteld.

b. De provinciale verordeningen of voorstellen daartoe kunnen dwingen tot aanpassing van statuten, waardoor ook een statutair vastgelegde doelstelling gevaar loopt in het gedrang te raken, zodat feitelijke ontkrachting het gevolg is.

De provinciale verordeningen komen hierdoor op gespannen voet te staan met Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, waarbij moet worden geconstateerd dat aan de provinciale verordeningen geen lex specialis van gelijkwaardige orde ten grondslag ligt.

c. In het licht van de herziene Grondwet rijst ernstige twijfel of een democratiseringsregel via een provinciale verordening de op artikel 6 van de Grondwet en artikel 9 van het Verdrag van Rome gebaseerde vrijheid van inrichting mag beïnvloeden, laat staan beperken.

Artikel 6 van de Grondwet vereist dat de vrijheid van godsdienst slechts ingevolge een wet in formele zin en op bepaalde gronden beperkt kan worden.

Het Interkerkelijk Contact bepleit een algemene, landelijke, wettelijke regeling, waarbij voor een aanvaardbaar democratiseringsmodel binnen confessionele instellingen, de volgende punten geregeld moeten worden.

1. De instelling van cliëntenraden. Dit begrip, ontleend aan de terminologie van de stuurgroep D.F.I., wordt in de sector bejaardenzorg vertaald in „bewonerscommissies”, bij de gezondheidszorg in „patiëntenraden” en bij het onderwijs in „medezeggenschapsraden”.

De onderwerpelijke raden/commissies dienen zodanige bevoegdheden te verwerven dat verwacht mag worden dat op grond hiervan een goede bijdrage aan het bestuursbeleid van de instelling gegeven kan worden.

In beginsel moet de bevoegdheid bestaan om gevraagd en ongevraagd - afhankelijk van de zwaarte van het onderwerp - advies te geven over alle onderwerpen, die het bestuursbeleid betreffen.

Daarnaast kan worden bepaald dat het bestuur van een instelling verplicht is over een aantal zaken advies of eventueel instemming te verkrijgen.

2. In beginsel is te volstaan met de instelling van een cliëntenraad en met personeels medezeggenschapsorganen, zoals de ondernemingsraden (in de onderwijssector „de medezeggenschapsraad”).

Deze beide organen waarborgen de inspraak van de direct belanghebbenden in het beleid van instellingen: bij een goed functioneren van deze raden en adequate gebruikmaking van bevoegdheden kan het democratiseringsproces zich positief ontwikkelen.

Een bestuurlijke democratisering stuit soms op ernstige bezwaren, waarvan slechts genoemd worden: rolwisseling en het niet verdedigen van bestuursbesluiten tegenover de achterban, waardoor conflicten met vertegenwoordigende bestuurders niet uitgesloten zijn. Indien het democratiseringspro-

ces verlangt dat een aanbevelings- of voordrachtsrecht voor bepaalde bestuursleden aan bepaalde groeperingen in een instelling wordt toegekend, meent het Contact dat alsdan bij formele wet zou moeten worden vastgelegd, dat een bestuur niet behoeft te benoemen wanneer een doelstelling en/of identiteit door de aanbevelen of voorgedragen persoon niet wordt onderschreven. In zo'n geval kan een nieuwe aanvulling of voordracht worden gedaan. Indien opnieuw de aanbeveling of voordracht op dit punt niet voldoet, dient het bestuur de vrijheid te hebben zonder een nieuwe voordracht over te gaan tot een benoeming.

3. Een wettelijke regeling om de in de statuten vastgelegde doelstelling en daartoe strekkende statutaire bepalingen inzake identiteit en grondslag te waarborgen in de zin van de artikelen 1 en 6 van de Grondwet. Het institutioneel vastleggen van de identiteit en grondslag laat onverlet dat de overheid eisen van democratisering kan stellen, zoals dat ook in het ka-

der van de vrijheid van onderwijs mogelijk is.

Zo'n wettelijke regeling zou moeten inhouden dat een bestuur in zijn beleid moet kunnen afwijken van uitspraken van de cliëntenraad en/of ondernemingsraad, wanneer de doelstelling en/of identiteit in het geding zijn. Een bestuur behoeft geen medewerking te verlenen aan ontwikkelingen, die in strijd zijn met de doelstelling en de grondslag, zoals deze in de statuten zijn vastgelegd.

De Wet moet het mogelijk maken dat desgewenst statutair wordt bepaald dat leden van de cliëntenraad en/of ondernemingsraad schriftelijk verklaren de grondslag te onderschrijven, c.q. te respecteren.

In de hoop dat u aan het bovenstaande grote aandacht wilt besteden en bereid bent het een en ander ter kennis te brengen van andere betrokken bewindslieden tekenen, met de meeste hoogachting,

Prof. Mr I. A. Diepenhorst,
Voorzitter;
Mr F. H. M. van Spaendonck,
Secretaris

Boeken, Periodieken
en Handelsdrukkerij

Drukkerij „Steenbergen”

Gevestigd sinds 1901

Postbus 244 - 3700 AE Zeist

Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist - Tel. 03404-22452

Opbouw heeft niet altijd gelijk

Het gaat erom dat er nagedacht wordt.

Dat wil ik zien!

Stuur mij

☐ kennismakingsnummers

☐ abonnement f 50,— per jaar.

naam

adres

woonplaats

Te sturen naar Administratie 'Opbouw', Antwoordnummer 38,
3940 ZD Leersum

Probeer het ook eens.